

EGO

JULI/AUG. 1986

MAANDBLAD VAN DE HUMANISTISCH GEESTELIJKE VERZORGING BIJ DE KRIJGSMACHT

In dit
nummer o.a.:

- Na de nucleaire winter ...
- Vrouwen aan boord
- Het thuisfront van de marine
- Krijgsmacht, macho of mietje
- Zwarte gazellen
- Terug in de burgermaatschappij
- Celluloid en rock and roll
- De hongerbestrijding in Afrika
- Van Multatuli tot Stoker
- Boeken

Abonnementsprijs f 15,- per jaar, te storten op postbankrekening 480414 t.n.v. Hoofdraadsman Humanistisch Geestelijke Verzorging te Zeist. Militairen ontvangen het blad op aanvraag zonder betaling.

Redactie:

Jan den Boer, Klazien van Brandwijk-Wiltjer, Wim Heij (voorzitter), Wim Reinders, Hans Schonk, Frank Spoelstra, Cher Turel, Paul Vonk.

Vaste medewerkers:

Ellen Broshuis, Adriaan Bijl, Theo Carree, Arend van Dam, Gerard van Erkelens, Albert Greven, Karen Heij, Sietse van der Hoek, Pieter de Jager, Jan Kooijman, Willy Lohmann, Frits Maas, Len Munnik, Leo van Opzeeland, Rien Robijns, Karel Roskam, Paul Rutten, Klaas Soesbeek, Jan Stoof, Frans Wermer, Kees Willemen, Hans van Wissen.

Eindredactie en vormgeving:

Frank Spoelstra

Druk:

Brouwer Offset b.v. Utrecht
Gedrukt op kringlooppapier

Adres redactie en administratie:

Bureau Hoofdraadsman,
Cooherthuis, Oranje Nassaulaan
71, 3708 GC Zeist, tel. 03404-14436.

Inhoud

Na de nucleaire winter ...	2
Vrouw aan boord (4 en slot)	4
Het thuisfront van de marine	8
Krijgsmacht, macho of mietje	10
At close range	12
Jongen met jongen, etc. (poster)	14
Lezers schrijven/Denk tank	16
Len Munnik	17
Terug in de burgermaatschappij	18
Zwarte gazellen	20
De hongerbestrijding in Afrika	21
Celluloid en rock and roll	22
Van Multatuli tot Stoker	24
Boeken	26
Willy Lohmann	28

Foto's voorblad en pagina 11:
Gerard van Erkelens

EGO: verzoekschrift

Na de nucleaire winter wordt

Humanistisch Opleidings Instituut
BIBLIOTHEEK
Postbus 797 - 3500 AT Utrecht

De Russische kernramp bij Kiew heeft het aangetoond: met de krachten van de kernenergie valt niet te spotten. Enkele tientallen doden daar in Rusland tot nu toe, een strop voor de Nederlandse spinazietelers, met radio-actieve deeltjes besmette nachtegalen in Finland, gedupeerde Oostbloktoeristen, angst bij zwangere vrouwen, het besef dat we in één wereld leven, de lijst van gevolgen van zo'n kernramp is even lang als bizar. Maar de werkelijke tol komt nog, zo laten deskundigen weten. Over vijf, tien, dertig jaar zullen we aan de hand van het aantal kankergevallen pas de balans opmaken.

In Tjernobyl hebben we nog te maken met de zgn. vreedzame toepassing van kernenergie. Met die andere vorm van toepassing, die van de kernbewapening, hebben we alleen in 1945 in Japan echte ervaring opgedaan. Hiroshima en Nagasaki zijn sindsdien symbolen geworden voor een vorm van wapengebruik die alles met 'overkill' en ontmenselijking te maken heeft. Wetenschap en techniek hebben in het Japan van 1945 alle grenzen overschreden, zo is de mening van zeer velen. Al direct werd in ieder geval duidelijk dat het inzetten van kernwapens nooit mag bijdragen tot het oplossen van conflicten, het uit de weg ruimen van tegenstellingen.

'Vooruitgang'

Nu, meer dan 40 jaar verder, weten we hoe 'eenvoudig' die bommen op Japan waren. Ze waren in 1945 nauwelijks het stadium van experiment voorbij. Ze gingen als het ware zo van de laboratoria het vliegtuig in. Sindsdien is de wetenschap en techniek ondanks alle morele tegenwerpingen toch weer duidelijk 'vooruitgegaan'. Iedere kruisraket torst tegenwoordig in z'n eentje een vernietigingskracht van vele malen de bommen op Japan met zich mee. Voor ieder normaal mens is het resultaat van de inzet van zulk soort wapens al lang niet meer voorstelbaar.

Een kernoorlog is in z'n uitwerking inderdaad zo ongelooflijk, dat zelfs oude verhalen over hel en verdoemenis er waarschijnlijk maar vage weerspiegelingen van zijn.

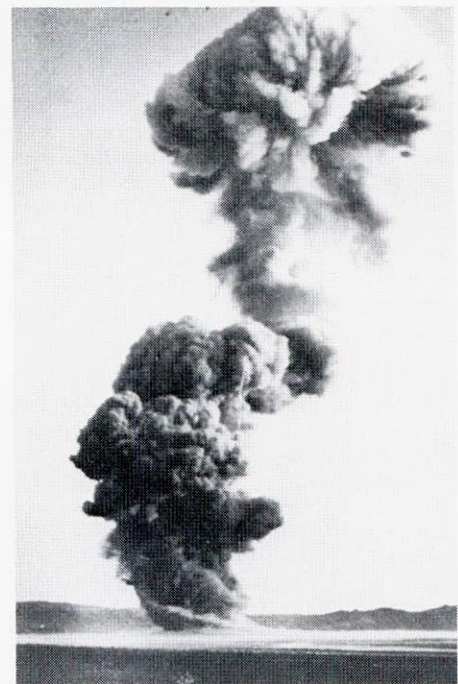
Alle aandacht van het gebruik van kernwapens is veelal gericht op het onmiddellijke effect in de sfeer van verwoesting, direct verlies aan mensenlevens en verspreiding van radioactiviteit. Maar er is nog wel wat meer aan de hand. Want door allerlei onderzoek is nu wel duidelijk, dat een om zich heen slaande kernoorlog een regelrechte aantasting betekent voor het milieu in veel wijdere betekenis. Die milieugevolgen van een kernoorlog vat men als

regel samen onder de naam 'nucleaire winter'. Het gaat om een wereldwijd proces waarin stof en roet een hoofdrol voor zich opeisen en waarin de zon het lelijk laat afweten.

Rook, roet, stof

'Waar rook is, daar is vuur'. Deze bekende zegswijze geldt zeker ook voor de kernoorlog. Dat vuur en de bij een kernbom horende drukgolven treffen gelijkelijk huizen en landerijen, chemische industrieën en kleuterscholen, kerncentrales, ijscowagentjes en munitiedepots. Alles ploft, alles stort op eenzelfde ogenblik ineen. Welke stoffen op elkaar reageren weet niemand. Plotse-ling lijkt een heel gebied één grote reactorbuis, waarin bij open vuur allerlei verschillende stoffen worden gegooid. Dat de buis uit elkaar knalt is zeker, maar hoe weet niemand.

Gevolg van dit alles is wel, dat er behalve rook ook heel veel stof en roet de

et nooit meer echt lente

atmosfeer in wordt gebracht. Al dat vaak ragfijne materiaal stijgt bij een kernexplosie van één megaton in een grote vuurbal tot wel 20 kilometer. Door de hitte verbrandt een deel van de stikstof in de lucht. De daardoor gevormde stikstofdioxyden tasten de ozonlaag rond de aarde aan, een milieu-effect dat de overlevenden op langere termijn flink kan opbreken.

De massale vuurzeeën na een kernexplosie brengen grote temperatuurverschillen met de omgeving teweeg. Daardoor komt de lucht in beweging. Er ontstaan stormen die al de rook, al het stof, al het roet over vele duizenden kilometers vervoeren. Zeker boven het oorlogsgebied, maar al gauw ook in een heel brede kring daaromheen, wordt de lucht verduisterd. Niet voor even, maar voor langere tijd, mogelijk zelfs voor maanden. De zon komt niet meer door het roet en de stof heen, het is nog wel een beetje licht, maar veel is het toch niet.

Temperatuurdaling

Over de gevolgen van die duisternis zijn alleen maar gissingen te maken. Volgens tal van deskundigen lokt in ieder geval het ene onheil het andere uit. Doordat de zon er niet meer door komt, zal de temperatuur overal dalen. Snel en sterk. Vindt een kernoorlog op het noordelijk halfrond plaats op een niveau van zo'n 5000 megaton, dan moeten we toch al gauw rekening houden met temperaturen tot 25 à 30 graden onder nul. Om maar eens wat te noemen, ons drinkwater komt dan al gauw in gevaar. Niets is er in onze gematigde streken op berekend de drinkwatervoorziening onder die lage temperaturen op peil te houden. In grote delen van Afrika en Latijns-Amerika zakt de temperatuur misschien wel tot 5 à 15 graden en zelfs in Zuidoost-Azië, toch ver van het oorlogsgebied, wordt het duidelijk kouder.

Mits de overlevenden niet collectief gek worden, is zo'n periode van duisternis misschien nog wel te overleven, al kosten voedselrellen en andere overlevingsverschijnselen in vrijwel alle gevallen veel mensenlevens. Veel erger is dat door alle stof en al het roet vrijwel alles op aarde in min of meerdere mate radio-actief is. De miniramp in Tsjernobyl (want zo moeten we het wel zien als we spreken over een kernoorlog) toont aan dat de verspreiding van radio-actief materiaal zeer snel kan gaan.

Landbouwproductie

Even ernstig is het dat door de kou en de duisternis de natuur op aarde totaal wordt ontregeld. Het gaat dan niet alleen om de eekhoorns, de kikkers en de reeën waar we allemaal zo zuinig op zijn, maar ook om onze landbouwgewassen en onze landbouwhuisdieren. Geen plant kan lange tijd zonder licht. De aanmaak van organische stoffen loopt in de natuur inderdaad via het licht: de fotosynthese. Valt het licht geheel of gedeeltelijk weg, dan kunnen we de productie van koolhydraten en vetten, van plantaardige en dierlijke eiwitten wel vergeten. De nucleaire winter betekent dus dat alle graansoorten, incl. bijvoorbeeld de rijst, gigantische misoogsten gaan opleveren. Na de onmiddellijke doden op en in de wijde omgeving rond de plaatsen waar de kernbommen vallen (wie het treft heeft geluk), is er de langzame dood door straling en de langzame dood door honger en ondervoeding. En in de ontredde wereld na een kernoorlog zal er geen plaats zijn voor iets als Food Aid of Sport Aid, dat is wel duidelijk. Zelfs landen met een traditioneel graanoverschot, de Verenigde Staten en Canada, worden van de ene op de andere dag noodgebied. Dat zal wel even wennen zijn.

Kwetsbare planeet

De voorspellingen over de gevolgen van de nucleaire winter geven nog eens duidelijk aan hoe kwetsbaar onze planeet is. Het gaat maar om een heel dun laagje van onze bodem waar we het van moeten hebben. We zijn afhankelijk van maar heel nauwe temperatuurgrenzen. Een behoorlijke landbouw moet het toch hebben van temperaturen tussen de 15 en de 30 graden Celsius. Alles wat daar teveel onder en teveel boven komt, heeft het vaak erg moeilijk.

Ik heb vanmorgen vroeg

Wij horen de vogels niet meer en zijn ook veel te klein geworden om hen te begrijpen.

Wij merken ook de boom niet op die altijd heeft gebloeid maar nooit vruchten meer zal rijpen.

Wij merken niet meer op waarheen we gaan.

Wij zijn de blinden voor de grote kleine dingen.

Ik heb vanmorgen vroeg de vogels horen zingen. *Wim de Vries*

Alle leven op aarde tussen nauwe grenzen

De eskimo's in Groenland en de nomaden in de woestijnen van Noord-Afrika geven daarvoor eerder een bevestiging dan een ontkenning. En dan moet er water zijn, gezond water en soms, bijvoorbeeld voor het groeien van jonge vis, ook een beetje warm water. De straling vanuit het heelal dient bovendien beperkt te blijven. De ozonlaag in de atmosfeer zorgt daarvoor. Wordt die door welke oorzaak ook weggehaald, dan staan we bloot aan veel meer ultraviolette straling dan goed voor ons is.

Champignons

Een aantal zaken zijn uit het bovenstaande wel duidelijk. Steeds meer wetenschappers maken zich ernstig zorgen over een conflict dat mogelijk met kernwapens wordt uitgevochten. Zo'n kernoorlog, waar ook ter wereld uitgevochten, betekent een ware aanslag op de gehele mensheid, omdat het milieu mondiaal wordt aangetast. Zo bezien worden de gebruikers van kernwapens in gelijke mate slachtoffer als de aangevallenen. Een onverwachte vorm van gerechtigheid en misschien wel een nieuw teken dat alle politieke en militaire haviken op het verkeerde spoor zitten. Mits men nu maar niet alle pijlen richt op het opvoeren van de zogenaamde conventionele bewapening (ook daar staat de techniek, dus de vernietigingskracht, dus de ellende niet stil), groeit er misschien toch nog wat moois uit alle boze voorspellingen rond de nucleaire winter.

Misschien schrijdt de beschaving toch voort. We zijn al over het stadium heen dat we dachten een kernoorlog te kunnen overleven onder een keldertrap in het gezelschap van een flink aantal potten bruine bonen. We zitten ook al aan de rand van de gedachte dat het inzetten van kernwapens enig militair voordeel zal opleveren. Nu nog even nadenken over het gegeven dat het na de nucleaire winter op de goeddeels ontvolkte aarde nooit meer echt lente wordt. Misschien kunnen er in die bunkers van Woensdrecht straks toch gewoon champignons worden geteeld.

Frits Maas

Vrouw aan boord

Reisverslag vanaf de Poolster (4 en slot)

Wanneer in begin juli dit EGO-nummer verschijnt, zit Rény Blom alweer in Nederland. Bijkomend van de reis met het eskader naar de Oost. De afgelopen maanden heeft Rény ons op de hoogte gehouden van haar belevingen en ervaringen tijdens die reis. Haar laatste brief ontvingen we van Kreta.

16 of 17 april 1986

De tijd gaat nu zo snel dat ik, liggend op mijn bed, niet eens de exacte datum weet. Gisteren zijn we de evenaar gepasseerd en dat ging gepaard met de gebruikelijke festiviteiten. Neptunus vereerde ons namelijk met een bezoek. Bezoek is, zeker op zo'n lange reis, een aangename onderbreking. Deze bezoeker echter ging af en toe wat hardhandig te werk. Vooral zijn meegebrachte kornuiten wisten van wanten. Om half twee 's middags moest iedereen zich verzamelen in midscheeps. En dat onder een zinderende zon. Het zwembad was opgetuigd, evenals de schandpaal. Op de ouderen onder ons na, die de evenaar al eens eerder in hun leven passeerden, werden we allemaal gedoopt. Ook ik moest er dus aan geloven. Het ritueel begon met het kiezen van een drankje. Alle drie de glaasjes waren gevuld met een doorzichtig drankje. Naar bleek jonge jenever, zout water en zoet water. Ik had geluk: zoet water. Mijn glaasje was amper op toen twee kornuiten van Neptunus me vast pakten terwijl een derde me helemaal insmeerde met koffiedik, rijst en verder niet herkenbare smurrie. (Gelukkig had ik mijn badpak, met daarover een oud shirt en een korte broek aan!) Toen poseren voor de foto en daarna het zwembad ingejonast.

Omdat ik een van de eersten was heb ik daarna nog kunnen genieten van de doop van de anderen. De schandpaal stond er voor speciale gevallen, zoals de eerste officier, de dokter enz. De hele ceremonie duurde een paar uur en werd afgesloten met een waterballet en een gezamenlijke broodmaaltijd. Daarna moest ik op post. De hele verdere avond schijnt nog gezellig geweest te zijn maar dat heb ik dus gemist.

Morgen lopen we dan Djakarta binnen. Het lag in mijn bedoeling een paar dagen naar Bali te gaan, maar we zitten natuurlijk met de werkzaamheden. En om de twee dagen de wacht. Deze ochtend hadden we de MINDEF aan boord.

Als de roddels kloppen hebben ze hem op de De Ruyter aardig te pakken genomen tijdens de doop. Dit als dank voor de uitstekende salarissen en het op tijd uitbetalen van de vaartoelage. (Als ik lieg doe ik dat dus in commissie). Het is hier bloedheet. In de hut is het nu zo'n 35°C. 's Nachts is het meestal nog warmer. Echt lekker werken doe je met deze temperatuur niet. Zeker een hut schrobben is nu niet echt leuk. Maar ja het moest toch gebeuren vandaag. Nadien heb ik voor de vierde keer een schoon shirt aangetrokken.

18 april

Het is vrijdagmiddag vier uur. Zittend, tijdens een 'enerverende' wacht, in de NBCD-centrale. We liggen sinds vanmorgen negen uur in Djakarta. Tot nu toe heb ik alleen de kade gezien. Dat is niet veel soeps. Het was heerlijk voorochtend allemaal post te krijgen. Voral de drop die mijn ouders opstuurde. Veel te beleven is er nu niet. Een aantal mensen zijn de wal al op. Hans, met wie ik de wacht loop, zit ook te pennen. Het is hier dan ook doodstil. Je hoort alleen het gezoem van de machines. Wacht, ik moet aan de slag, want er is blijkbaar ergens iets niet goed.

Inmiddels is het 19 april geworden. Het is nu vijf uur in de ochtend en ik zit weer op post. Ook nu weer met een hele stapel brieven en kaarten uit Holland. Dit is de eerste keer tijdens deze reis dat we twee keer op dezelfde dag post krijgen. Hans heeft inmiddels de VIVA gepikt en zit daar in te lezen, zodat ik even kan schrijven. Gistermiddag hebben Hans en ik wel een uur zitten bomen over onze nieuwe woning. Zijn vriendin heeft een aantal foto's gestuurd van het appartement dat zij, een week voor we binnenkomen, krijgen. Net zo als ik krijgen zij ook een nieuwbouw. We weten dus al twee niet waarin we precies terecht komen. Op de tekening en foto ziet alles er prachtig uit. Het is jammer dat we niet af en toe kunnen kijken hoever het met onze huizen staat. Toch fantaseren we er op los. Hier een bank, daar de platenspeler enz. Een kpl. machinist is net op komen lopen voor een bak koffie. We zitten nu gezellig met ons drieën te hoesten en te proesten. Vanwege de airco en de temperatuurverschillen zijn we allemaal snipverhouden.

21 april

Nog steeds in Djakarta. Vanmiddag ben

ik de stad in geweest. Het was weer eens bloedheet, zo'n 45°C. Je hebt hier echt een zonnebril en een pet nodig. Het was de bedoeling samen met een van de meiden de stad in te gaan, maar naderhand bleek ze toch geen zin te hebben. Dat was best even balen. Gelukkig kan ik me ook alleen uitstekend vermaken, maar toch...

De pasar die ik bezocht was erg gezellig. Alle kraampjes en winkeltjes heb ik uitvoerig bekeken. Ook al heb ik met m'n vaartoelage erbij een 'jet-set'-salaris, zo langzamerhand wordt de bodem van de schatkist zichtbaar. Op de een of andere manier geef je ongemerkt toch een heleboel geld uit tijdens zo'n reis. Op de aanschaf van wat kleine dingetjes na, ben ik sterk geweest en heb de knip dicht kunnen houden.

Tess, een hutgenote, is maar op haar bed gaan liggen. Ik ben geloof ik geen prettig gezelschap op dit moment. De eenzaamheid breekt me wat op. Terug van de pasar bleek dat degene die met me mee had zullen gaan toch weg was gegaan. Zoëven in het cafetaria hoorde ik dat ze nu ook nog met elkaar gaan eten. Ze stonden al op de valreep. Ik merk dat ik er erg veel moeite mee heb als mensen niet gewoon duidelijk zeggen wat ze vinden of willen. Hoe moet je zaken in gaan vullen, móet je wel in gaan vullen. Vandaag of morgen ga ik het toch proberen bespreekbaar te maken. Dat vind ik trouwens doodeng. Over het algemeen lukt het me aardig zaken te relativeren, misschien komt het wel door de warmte dat het me nú niet lukt.

23 april

Het gaat weer beter met m'n gestel. Gisteren zijn we met een heel stel met de sloep naar een onbewoond eilandje in de buurt geweest. We hebben heerlijk, zeker 3 uur lang, gesurfd, gesnorkeld en gezwommen. Af en toe even uit het water om een 'lemmetje' te halen. Geweldig was het. De prachtigste dingen zie je tijdens het snorkelen. Alleen in films van Jacques Cousteau zie je zulke prachtige koralen, planten en vissen. Onvoorstelbaar zo mooi. Je kon ook rustig tussen een school vissen blijven hangen. Die visjes blijven dan rustig om je heen zwemmen. Ik kon er niet genoeg van krijgen. De anderen blijkbaar ook niet, want toen we na een uur varen terug kwamen aan boord, waren we te laat voor het eten. We zijn toen met z'n allen, elf mannen/vrouwen, op de wal gaan eten. Reuze sjiek. Voor die

gelegenheid had ik me zelfs in een rok gehesen. Na het diner, dat zeker twee uur duurde, hebben we in datzelfde hotel een afzakkertje genomen.

Toch is de tegenstelling hier tussen arm en rijk enorm. Af en toe geneer ik me er voor dat ik hier bij de 'rijken' hoor. Moet je je voorstellen. Een matroos als kapitalist. Gisteravond gaven wij gemiddeld 50000 roepiah uit. Dat is als ik het wel heb een maandsalaris van een gemiddelde Indonesiër. De mensen in de krottenwijk zullen nog wel veel minder hebben. Het valt hier op dat men niet bedelt. Dit in tegenstelling tot Colombo, waar je over de bedelaars struikelde. Intriest was dat. Wel hebben we een oud vrouwtje aan boord gehad die kleding en voedsel kwam vragen voor de zending en weeskinderen. De kleding hadden we al afgestaan aan de bootvluchtelingen, die het eskader eerder op deze reis had opgepikt. Rijksvoeding kun je zo maar niet weggeven, dus we zijn met de pet rondgegaan bij het wachtvolk. In die zin had ze pech want bijna de hele bemanning was de wal op.

Verskillende mensen zijn de afgelopen dagen hun familie hier in Indonesië gaan opzoeken. Sommigen kwamen geschokt terug aan boord. Hun familie leeft in de verpauperde buurten. Sanitair kennen ze daar niet. Geld om te leven is er amper. Toch was iedereen onder de indruk van de gastvrijheid van de Indonesiër. Zelfs van het weinige dat ze hadden deelden ze. Zelf ben ik er niet geweest, maar op degenen die het wel hebben meegemaakt heeft het diepe indruk gemaakt. Anderen kwamen bij familie die ze nog nooit hadden gezien om bijv. de groeten van oma aan een broer of zus over te brengen. Hele ontmoetingen zijn dat geweest begrijp ik uit de verhalen.

Naast de prachtige dingen die we zien en meemaken tijdens deze reis, word ik me in ieder geval ook heel bewust van de tegenstellingen in de wereld. Ik leer veel, héél veel.

Om te laten weten dat het geen vakantie is: van de tien dagen die we in Djakarta liggen heb ik er vier de wacht. Terwijl er ook nog eens vier dagen zijn waarop ik tot 13.00 uur moet werken. Sinds gisteren liggen we hier alleen. Het eskader is naar Soerabaja vertrokken. Toch staat de kade nog steeds vol met mensen. Op het moment dat je in burger de valreep afstapt vliegen ze als

bijen op je af: Taxi, taxi miss, very cheap! Sommigen spuien ook meteen alle Nederlandse woorden die ze kennen. Weer een ander probeert je bloedserieus de kris van z'n vader te verkopen. Die man heeft blijkbaar een hele rij vaders, want iedere dag heeft hij een andere kris. Eenmaal in de stad valt het op dat de mensen erg behulpzaam zijn. Als je de weg niet meer weet lopen ze met je mee tot je op bekend terrein komt. Als dank willen ze alleen een hand. Het is te gek dat je dit allemaal meemaakt. Onvoorstelbaar.

Morgen gaan Annemieke (een vrouwelijke 'chef') en ik naar Bandoeng. Volgens de verhalen van de mensen die al geweest zijn is het een prachtig historisch stadje. Het enige nadeel is dat we iets van twee uur in een taxi moeten zitten om er te komen.

24 april

Het is nu donderdagmorgen kwart voor twee.

Vanmiddag kwam ik om kwart voor vier van post. Na een douche heb ik me een tijdje in het cafetaria vermaakt. Het café is een van de weinige plaatsen waar het heerlijk koel is. Al het wachtvolk vlucht daar dan ook regelmatig naar toe. Als avondeten heb ik maar frites met een frikadel genomen, want het brood is hier niet te pruimen. Wij worden waarschijnlijk echt verwend als we op zee zitten. Onze eigen bakker doet het uitstekend. In de haven krijgen we echter brood via een scheepshandelaar. Hier is het niet zo geslaagd. Iedereen verlangt weer naar de bakker (z'n brood voornamelijk).

Na het eten moest ik me opmaken voor 'de vlag'. Dus in korrek wit tenue. De ceremonie wordt vanaf de wal door een groot publiek gade geslagen. Vandaag zijn Annemarie en ik aan de beurt om de vlag te hijsen. In sommige havens heb-

ben we er ook nog een gewapende wacht bij staan. De ceremonie op zich is wel prachtig, je hebt er alleen zoveel mensen bij nodig.

Als we op zee zijn blijft de vlag dag en nacht wapperen.

26 april

Donderdag ben ik zoals eerder aangekondigd met Annemieke Notenboom naar Bandoeng geweest. In plaats van met de taxi zijn we met de trein gegaan. We vertrokken om 05.00 uur van boord. Het duurde even voordat we een taxi hadden, maar stonden toch om kwart over vijf op het station. Om half zes vertrok de trein. Ik ben gelijk als een blok in slaap gevallen. Na ongeveer een uur werd ik wakker gemaakt voor een glas thee. Gelukkig maar, want we reisden door een geweldig mooi gebied. Het ene moment zag je rijstvelden, dan weer waren we in de jungle en even later zag je theeplantages. Prachtig was het. Vanuit de trein zagen we watervalletjes... onvoorstelbaar mooi. Ik merk dat ik geen woorden heb om het te beschrijven. Ook Bandoeng was de moeite waard. Een onvergetelijke belevenis.

Vrijdagochtend werd ik om zeven uur uit mijn bed gehaald. Met Esther en Jeltsje moest ik de stad in. Naar de an-

EGO: mikpunt van eigen satires

tiekmarkt. We hebben er heerlijk rondgestruind, maar antiek is anders. Het was allemaal nep. Toch konden we het niet laten wat te kopen. Als je in Indonesië bent geweest moet je toch zeker een WAJANG-POP mee naar huis nemen. De sfeer in de hut is nu ook weer verbeterd. Echt gepraat hebben we niet, maar het gaat gelukkig weer stukken beter. Misschien hadden we allemaal wat afstand nodig. Je zit natuurlijk ook dag en nacht en nu al dik vier maanden op elkaars lip.

In het caf werd vanmiddag een bandje gedraaid met de top 40 van begin april. De meeste platen waren voor ons gloednieuw. Dat is dus even wennen als we weer thuis komen. Hier aan boord draai je je eigen lievelingsmuziek op je walkman. Als je geluk hebt sturen familie en vrienden halverwege de reis nog eens een bandje zodat je wat kan wisselen. Zo af en toe loop je op de wal in een buitenlandse haven tegen een goede cassette aan.

Door dit soort zaken realiseer je je, dat je al een hele tijd van huis bent. We zijn gelukkig al over de helft. Zo af en toe verlang ik toch wel eens naar de vaste wal van ons kikkerlandje.

27 april

Sinds 03.30 uur ben ik al op, maar zelfs nu om 05.00 uur ben ik nog steeds niet echt wakker. Gisteravond om negen uur kregen we nog post. Voor mij zaten daar een stapel OPZIJ's bij. Ik ben gelijk begonnen met lezen. Dat is funest want om twaalf uur was ik nog bezig.

Het is een verademing eens wat anders te lezen dan de lektuur die hier doorgaans aan boord circuleert. EGO en OPZIJ vormen echt een uitzondering. Nu zit ik echter met de naweeën en dat is niet zo jofel. Zelfs een mok thee helpt niet.

De post was deze keer extra gezellig. Er komen al verschillende kaarten voor mijn verjaardag (3 mei) binnen. Heel leuk waren de kaarten van een hele fa-

milie waarvan ik alleen de vader ken. Met hem heb ik op de Zuiderkruis gevaren. Hij is geschutskonstabel en was toen ik er zat ook o.o. van politie. Hij is een van de mannen die positief denkt over gemengd varen. Zo heeft hij ook naar de pers gereageerd. Prima hoor! Het doet een mens goed te horen en merken dat er ook nog mensen zijn die aan jouw kant staan.

1 mei

We zijn op weg naar de Seychellen. Op dit moment zijn we halverwege. Zo ± 5° Zuid en 85° Oost. Al twee dagen hebben we geen schip gezien. Heerlijk rustig dus. Nu hebben we de tijd alle indrukken en belevenissen nog eens goed door te laten werken.

Gisteren was het Koninginnedag. Tijdens alle hens kregen we een toespraak van de commandant. Iedereen was in wit aangetreden. Mijn witte schoenen zitten vreselijk krap. Veel van de toespraak heb ik niet meegekregen. Na de toespraak was er oranjebitter. Een leuk idee, volgens de mensen die het hebben gedronken had je er ook heli's op kunnen laten lopen. Omdat ik net uit bed was heb ik het voorbij laten gaan. 's Middags was er een soort sportdag. We hadden een gezellig team en er is heel wat afgelachen. Ons team werd derde.

Marcel hangt ongeveer voor dood in de stoel naast me. Er zijn met hem een hoop mensen die verschrikkelijk veel last van hun maag hebben. Hopelijk gaat het snel weer over, want dit is het ook niet natuurlijk.

Nu moet Peter afgelost als uitkijk, ik ga nu een tijdje op post.

Het is inmiddels 2 mei half drie 's nachts. Over drie kwartier zit mijn wacht erop. Ik duik dan onmiddellijk m'n bed in.

Marcel ligt inmiddels in de ziekenboeg. Nog steeds maagkrampen. Het is een drukke bezetting van de ziekenboeg op dit moment. Men is er nog niet achter

wat het precies is.

Morgen word ik dus 21. Spannend is dat, want 21 worden aan boord is een hele gebeurtenis. Er is een heel ritueel. En voordat nu allerlei mensen gaan belen over mishandeling, het is een volledig vrijwillig gebeuren.

Er wordt water of bier over je werkbroek gegooid, zodat hij goed glad en strak komt te zitten. Dan mogen een aantal mensen een klap op je achterste geven, 21 in totaal. Als iemand beneden de 21 jaar een klap geeft is die de pineut want die krijgt het dubbele aantal klappen en die zijn echt hard. De jarige wordt nog enigszins ontzien.

Ik zie er wel wat tegenop, maar vind het toch ook heel leuk.

6 mei

Port Victoria (Seychellen). Het is niet bekend hoe lang we hier blijven. Ik ben er ook niet echt in geïnteresseerd, want sinds drie dagen leef ik alleen op crackers. Nu ben ik blijkbaar aan de beurt. Koorts krijg ik bijna nooit en dan ga je niet de ziekenboeg in. Toch voel ik me doodziek. Van mijn chef mag ik wel naar bed, maar ze zijn de hut aan het schoonschikken. Ik hang nu maar wat in de coce. Het is hier tenminste koel, 26°.

Mijn verjaardag ligt inmiddels ook al weer drie dagen achter me. Het was een gewone werkdag. Pas 's avonds werd het leuk.

Eerst het ritueel in het caf. Dat viel best tegen. Als anderen het ondergaan lijkt het veel minder erg. Ik heb een paar dagen last gehad van m'n billen. Maar ben nu echt volwassen. Wat dat ook mag betekenen. Daarna werd het echt gezellig. Ik kreeg een aantal pakjes uit Nederland. En ook wat kadootjes van mensen aan boord. Vooral ook de drop uit Nederland was een verrassing. Ik heb er nog niet van kunnen genieten, maar zodra mijn maag op streek is wordt het drop eten. Bij de pakjes uit Nederland zaten ook nieuwe cassettebandjes en boeken. Voorlopig kan ik weer vooruit.

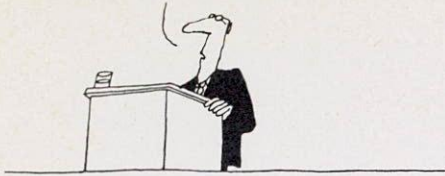
9 mei

De voorbije twee dagen heb ik heerlijk op een hagelwit strand gelegen. Luisterend naar de nieuwe bandjes die ik van een vriend voor m'n verjaardag kreeg toegestuurd. Dit waren wat je noemt vakantiedagen. Helemaal alleen ben ik weggeweest. Liggen, lezen, luieren en als het te warm werd even een duik in het water. Het snorkelen is ook hier prachtig.

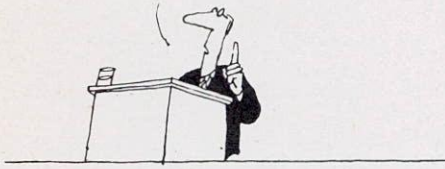
De Seychellen, speciaal ook het eiland Mahu waar wij liggen, zijn prachtig. Dichtbegroeid met alleen maar bergen die via een prachtig strand uitlopen in zee. Dit is ook de plek waar je ieder moment die mensen uit de reclames van Bounty, Fa-douche en Bacardi-rum verwacht. Gelukkig niet gezien. Wel waren er genoeg andere mensen om naar te kijken. Eilandbewoners en veel toeristen. Het is hier erg op toeristen

WAT WIJ NU NODIG HEBBEN IS LÉF!
WIJ MOETEN WEER LATEN ZIEN DAT WE ONS
MANNETJE STAAN, KERELS VAN STAVAST,
GEEN JAPPE VROUWENTROEP

DEZE TIJD VRAAGT OM EEN FLINKE
AANPAK, NIEUW ÉLAN, JONGENS VAN JAN DE WIT
DIE HUN MANNETJE STAAN

OF VROUWTJE NATUURLIJK

Tekening Len Munnik

ingesteld. Alles is hier vreselijk duur. Souvenirs zijn bijv. niet te betalen. Om bij het strand te komen moet je met een taxi en dat kost al f 20,-. De terugweg ben ik gaan lopen, klauteren beter gezegd. Zo'n anderhalf uur heb ik in de natuur doorgebracht. Je ziet dan veel meer en het is gezonder ook. Boven op de berg waarover ik moest was een klein winkeltje waar cola te koop was. Op een stoepand heb ik zitten genieten van dat drankje en de mensen die voorbij kwamen. Toen weer verder in m'n korte broek en shirt, walkman met daarin soul-music en een rugzak op. Echt genieten. Hier wil ik nog eens naar toe.

Eind mei

Na een heerlijk verblijf op de Seychellen hebben we er al weer acht dagen zee op zitten. Toen we Suez binnen liepen hoorden we van de mogelijkheid om met een excursie mee te gaan. Daar heb ik op ingetekend en dat betekent dat ik weer het kanaal niet heb gezien. De excursie was een goede compensatie. In de bus was het al een gezellige boel. Omdat het avond was hebben we van de omgeving weinig kunnen zien. In Caïro aangekomen zaten we allemaal in hetzelfde hotel. Er werd een kamer tot ontmoetingsruimte gebombardeerd en we hebben daar feest gevierd tot vroeg in de ochtend. Gelukkig kon ik 's ochtends in bad even helemaal wakker worden en bijkomen. De bus vertrok namelijk naar de piramides van Cheops. Vroeger lag dat mid-

den in de woestijn. Nu liggen de buitenwijken van Caïro er bijna tegen aan.

Bij de piramides waren kamelendrijvers die de toeristen wel van hun geld af wilden helpen. Alle valuta in papier was goed.

Ik had al eens op zo'n schip van de woestijn gezeten, dus hoefde ik niet zonnig. Een piramide beklimmen had ik nog nooit gedaan. Dus samen met honderden Jan Maat (10-12 bussen) ben ik gaan klimmen. De beroemde Sfinx vond ik wat klein uitgevallen. Op een of andere manier had ik het idee dat die veel groter zou zijn.

Na de piramides ging de tocht naar een Egyptisch museum met o.m. de sarcofaag van Toetanchamon. Ongeveer een uur heb ik daar doorgebracht, toen had ik het wel gezien. Mijn voorstellingen daarover waren heel anders, daar zal het wel aan hebben gelegen.

Meer mensen hadden hetzelfde gevoel en met een man/vrouw of zes zijn we op zoek gegaan naar wat eetbaars. De moslims zaten in de ramadan, maar voor toeristen waren er toch wel eetgelegenheden. Wij kwamen terecht in een Egyptische Wimpy.

Nadat iedereen weer verzameld was bezochten we het graf van de onbekende soldaat in Caïro. Toevalligerwijs is dat dicht bij de plaats waar Sadat vermoord is. Voor de meeste Egyptenaren is Sadat nog steeds de Held. Die plek wordt dan ook geëerd.

Op Weg naar Port Saïd hebben we een bezoek gebracht aan de graftombe van Sadat. Ook kwamen we langs die van de vroegere sjah van Perzië.

Na een lange weg door de woestijn reden we een stukje langs het Suez-kanaal. En wie voer daar statig voorbij? Juist: de Poolster. Dat was een geweldig gezicht. Je eigen schip, het schip waar jij op thuis hoort vaart zo maar voorbij. Er zijn daarvan dan ook heel wat foto's gemaakt. Wij waren eerder in Port Saïd dan de Poolster.

Eenmaal terug aan boord was er eerst post.

De 20ste mei vertrokken we uit Port Saïd, achter de rest van het eskader aan. Die waren onmiddellijk doorgevaren naar Kreta, terwijl wij nog olie moesten laden. Het eskader had nog een ontmoetingsoefening met twee Griekse Kortenaerklasse-fregatten die een paar jaar geleden in Nederland waren gekocht.

Terwijl we bezig waren met een inhaalmanoeuvre kreeg de machinekamer met pech te kampen. We moesten dus een stuk langzamer varen. Wel hebben we Kreta op tijd gehaald. 22 mei kwamen we hier binnen.

Voor veel mensen een geweldige haven, want er stonden hier heel wat familieleden op de kade. Het was namelijk de eerste Europese haven. Samen met een van de andere meiden zijn we uitgenodigd bij de ouders van een van de meisjes. Die zitten hier in een hotel. We gaan daar zeker van genieten.

Socrates prijsvraag 1986

ter bevordering van de wetenschappelijke verdieping van de humanistische levens- en wereldbeschouwing

1. Gevraagd wordt een artikel te schrijven van ten hoogste vierduizend woorden over het volgende onderwerp:
Welke (mogelijke) gevolgen op sociaal-cultureel terrein hebben de nieuwe inzichten in de natuurwetenschappen, in het bijzonder de fysica? Welke consequenties voor een humanistisch mens- en wereldbeeld kunnen hieruit voortvloeien?
2. Deelneming aan deze prijsvraag staat open voor iedereen die op de sluitingsdatum van 1 januari 1987 de leeftijd van 35 jaar nog niet heeft bereikt.
3. De inzendingen zullen worden beoordeeld door een jury, benoemd door het bestuur van de humanistische Stichting Socrates.
4. De deelnemers krijgen bericht van de uitslag, die in het voorjaar van 1987 bekend zal worden gemaakt. Publikaties van de bekroonde inzendingen vinden plaats in het humanistische tijdschrift voor wetenschap en cultuur *Rekenschap*.
5. Er worden prijzen uitgelooft, groot f 1000,- en f 500,-. Het auteursrecht blijft bij de schrijver berusten.
6. In gevallen waarin dit reglement niet voorziet, beslist de jury.
7. Door deelneming aan deze prijsvraag verklaart men zich akkoord met de voorwaarden om aan deze prijsvraag mee te doen en met de uitspraak van de jury, waartegen geen beroep mogelijk zal zijn.
8. Inzendingen te richten aan: Stichting Socrates, Postbus 114, 3500 AC Utrecht.

Morgen vertrekken we weer voor 16 dagen naar zee. Het zal dan wel erg druk worden met allerei oefeningen. Voornamelijk OZBT-bestrijding, want de Zwaardvis heeft zich ook bij ons gevoegd.

En dan... na die 16 dagen zie ik m'n broer weer want die is op vakantie in Spanje, als wij in Alicante liggen. Ik zal blij zijn als ik die weer zie. Het is één van de tekenen dat we vlak bij huis zitten en dat de reis er bijna opzit.

Rény Blom

Het thuisfront van de marine

„Iedereen kan contact opnemen met het Thuisfrontinformatiebureau“

„Het Thuisfrontinformatiebureau is opgericht met de bedoeling het thuisfront van de marine te begeleiden. Dus om te zorgen dat, bijvoorbeeld wanneer de mannen (of vrouwen) weg zijn, die dingen die normaal gesproken via de marine worden geregeld zo goed mogelijk te laten verlopen. Wij bieden de achterblijvers die mogelijkheid via het Thuisfrontinformatiebureau. Konkreet kan dat onder meer betekenen dat mensen bij ons komen met vragen rond: belastingzaken, salarisproblemen, postverzorging, ziektekostenregeling, premieruggave, deklaraties van allerlei onkosten, problemen in het algemeen. En zo kan ik nog wel een tijdje doorgaan.“

Aan het woord is Ltz 2 Astrid Henkelman-Zwiers, hoofd van het Stafbureau Thuisfrontinformatie KM. Yvonne de Waal en Klazien van Brandwijk-Wiltjer zochten haar in Den Helder op, om met haar te praten over het Bureau Thuisfrontinformatie en de activiteiten ervan.

„Het gaat dus voornamelijk om zaken die iemand die aan wal geplaatst is zelf op de inrichting regelt. Stel er komt op een gegeven moment, als de partner ergens op zee zit, een rekening die normaal door de marine wordt betaald. Het thuisfront, bijv. de echtgenote weet niet op welk bureau ze moet zijn om dat te regelen. Ze belt dan mijn bureau. Ik, beter gezegd wij, help(en) haar direkt. Zoeken zaken voor haar uit of verwijzen door naar het juiste bureau. Daarnaast besteed ik nogal wat tijd aan het verzorgen van het contact tussen het thuisfront en de schepen die voor langere tijd weg zijn, of de operationele een-

heden van de mariniers. Verder zorgen we er voor dat mensen onderling contacten kunnen leggen, op onder meer de midterm-contactdagen. Dat zijn dagen, de naam zegt het al, die in het midden van de termijn dat men weg is vallen. Op zo'n dag wordt er dan een videoband van de schepen gedraaid. Er is een nassi-maaltijd, verder wat leuke activiteiten, er wordt dan een kindercreche ingericht en we organiseren op zo'n dag wat wedstrijden voor de wat grotere kinderen. Het is dus een gezellige dag, waar mensen elkaar kunnen ontmoeten. Ze ontdekken dan dat er meer mensen in dezelfde omstandigheden zitten. Herkenning dus en dat geeft soms steun.“

Waarom heeft de marine een Thuisfrontinformatiebureau?

Het is bekend dat de mensen aan boord beter functioneren als ze weten dat thuis alles goed geregeld is. Om te bevorderen dat de sfeer aan boord goed is

en blijft, zorgt de organisatie ervoor dat het thuisfront ergens terecht kan. Verder zorgt de marine ervoor dat het contact tussen de bemanning en het thuisfront zo optimaal mogelijk kan verlopen. Dat is dus geredeneerd vanuit de marine. Voor de mensen aan boord is het vaak een hele geruststelling dat de achterblijvers ergens terecht kunnen. Een stukje van de druk die de verantwoordelijkheid voor bijv. hun gezin op hen legt wordt in feite weggehaald. De Militair Sociale Dienst speelt daarin ook een grote rol. Voor sommige mensen is de drempel van de MSD toch te hoog en die komen bij ons terecht.

Betekent dat dan dat je een soort maatschappelijk werkster bent?

Nou nee, ik heb geen opleiding gehad om mensen te kunnen begeleiden, dus daar begin ik ook niet aan. Ik denk dat je meer dingen kapot kan maken dan dat je mensen goed helpt. Mensen hebben veel meer aan een goede doorverwijzing. Het is natuurlijk niet zo dat ik iedereen persé moet doorverwijzen. Als mensen met kleine dingen zitten dan zet ik alles zakelijk met ze op een rijtje. Vaak zien ze dan zelf de oplossing al. In een aantal gevallen gaat het er gewoon om dat ze even tegen iemand aan moeten praten. Als ik ze dan aan de telefoon krijg of ze komen langs is dat prima.

Jullie krijgen je hulpvragen alleen van het 'thuisfront'?

Voor een groot deel wel. Maar daarnaast komt er soms een vraag van de schepen. Bijv. een opvarende heeft door brieven of telefoontjes de indruk gekregen dat het thuis niet goed loopt. Naar gelang de situatie wordt er gebeld of contact opgenomen met het thuisfront. Verder krijg ik signalen uit de thuisfrontcomités. Die comités worden opgericht als schepen voor langere tijd weggaan. Dat zijn echtgenotes van opvarenden, ouders of vriendinnen, tegenwoordig ook vrienden, die met elkaar in een clubje zitten en contactdagen verzorgen. Ze sturen het thuisfront brieven en vangen elkaar op. Doordat mensen in hetzelfde schuitje zitten loopt dat gemakkelijker. Ik denk dat ze elkaar zien als lotgenoten. Het thuisfrontcomité vangt dus dingen op die niet gelijk problemen heten. Toch worden die zaken aan mij doorgegeven. Sommige zaken groeien later toch uit tot echte problemen en dan is het goed te weten wat er speelt. Zo komt het ook voor dat ik van boord een signaal krijg en bijna gelijktijdig van het thuisfrontcomité. In die situaties reageer ik meteen. Van mijn inschatting hangt het dan af of ik de MSD of de Geestelijke Verzorging inschakel. Het gaat bij ons bureau dus uitdrukkelijk om de eerste opvang.

Het Thuisfrontinformatiebureau heeft een bezetting van drie mensen. Hoeveel mensen zouden er theoretisch een beroep op jullie kunnen doen?

Het thuisfront van de marine, tjeetje, zeg maar zeventien duizend keer twee mensen minimaal. Ik denk dat de helft is getrouwd. Dan heb je dus al negen-

Astrid Henkelman-Zwiers tijdens de midtermdag van de Poolster

duizend echtgenotes met kinderen. Van de overblijvende achtduizend heb je dan de ouders, vriendinnen en vrienden, opa's en oma's, soms zelfs burens. Dus tienduizenden... ja.

Wie komen er nu bij jullie terecht met vragen?

Veelal de echtgenotes en de ouders. De echtgenotes hebben vaak die praktische vragen. En zoals ik al vertelde soms problemen op ander vlak. Vaak omdat er iets is met de kinderen. Ouders bellen over het algemeen na een opdracht van zoon of dochter. Via telefoon of brief heeft die dan laten weten dat er iets moet gebeuren, waar zij zelf niet de gelegenheid toe hadden. Ook bellen er ouders die zich zorgen maken om de hoeveelheid geld die hun kind in de West opmaakt. Sommigen zijn net van school als ze voor een half jaar gaan varen of voor negen maanden naar de West gaan.

Het hoort een beetje bij het 'weg-zijn', veel geld uitgeven.

Ja, als je weg bent van huis dan heb je toch een compensatie nodig. Dat is natuurlijk niet alleen zo voor degene die weg is, dat geldt ook voor diegene die thuis achterblijft.

De vraag is misschien wat buiten de orde, maar in hoeverre krijgt men extra toeslagen of iets dergelijks als men voor langere tijd weggaat?

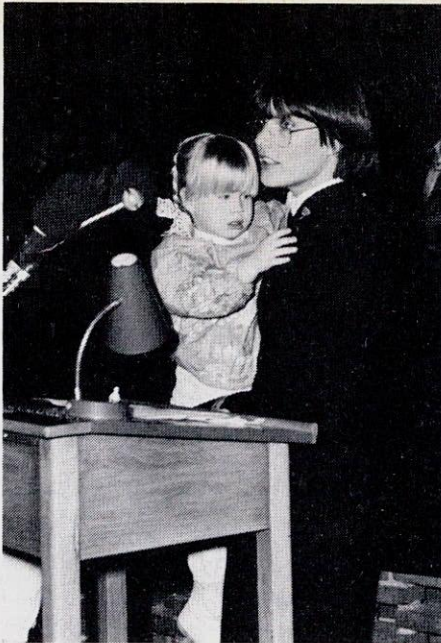
Het is toch niet zo buiten de orde, vind ik. De officiële regelingen ken ik niet uit mijn hoofd. Iemand die voor langere tijd weggaat en die getrouwd is, krijgt bijv. een gescheiden gezinstoelage. Dan kent de marine de oefentoeelage, de vaartoeelage en de haventoeelage. Dat klinkt verschrikkelijk veel, maar als ik kijk hoeveel geld er alleen al aan telefoonkosten, briefpapier en postzegels moet worden besteed... Je ziet dat mensen, als ze in de gelegenheid zijn om met thuis te bellen dat zeker doen. Vijftig gulden is dan niets. De toelagen gaan zeker voor mensen met gezinnen aan dat soort zaken op.

En die uitbundige uitspattingen van Jan Maat waarover je in Panorama of Nieuwe Revu kunt lezen. Die kunnen daarvan niet betaald?

Bij de getrouwde mensen zeker niet. Bij de vrijgezellen kun je je voorstellen dat het anders ligt. Exact weet ik niet wat die jongens verdienen, maar als ze de huisvesting en voeding daarvan hebben betaald blijft er misschien een paar honderd gulden over. Een biertje aan boord is niet echt duur, dus die hebben dan een aardig centje om op de wal uit te geven.

In de afgelopen maanden is er nogal wat publiciteit geweest rond de vrouwen aan boord. Hebben jullie daar nog iets van gemerkt?

De eerste reacties kwamen bij de thuisfrontcomités. Zij werden vaak opgebeld door verontruste ouders van vrouwelijke opvarenden. Via die lijn kwamen toen ook de echtgenotes. Men reageer-

de voornamelijk op die negatieve publiciteit. Een aantal mensen dacht dat er toch wel iets van waar zou moeten zijn als er zoveel werd verteld. Die echtgenotes maakten zich ernstig zorgen. De ouders van de vrouwelijke opvarenden waren eigenlijk alleen maar heel kwaad. Vooral ook omdat hun dochters in de publiciteit zo zwart werden gemaakt.

Uit de kranten kwam met name een bepaalde actiegroep steeds naar voren. Hebben die vrouwen ook een beroep op jullie gedaan? De zogenaamde verontruste echtgenotes?

Nou, op de eerste plaats is er geen groep verontruste echtgenotes. Tenminste ze zijn niet als zodanig bekend. Er is een actiegroep tegen gemengd varen. Dat zijn vrouwen van marinemannen die buiten de Poolster staan. Ik heb ze wel eens aan de lijn gehad. Maar van begeleiding is geen sprake geweest.

Toch is het een thuisfront. Dan wel geen partners van mannen die gemengd varen, maar toch... Welke positie nemen jullie ten opzichte van zo'n actiegroep in?

Dat is erg moeilijk, ik kan me namelijk heel goed voorstellen dat er vrouwen zijn die fel tegen gemengd varen zijn. En ik kan me vrouwen voorstellen die er echt voor zijn. Op zich kan iedereen met welke mening ook naar het Thuisfrontinformatiebureau bellen. Toch heeft de manier waarop die actiegroep de zaken in de publiciteit heeft gebracht ertoe bijgedragen dat ik geen contact met ze heb opgenomen.

Wel is er door die negatieve publiciteit heel wat beroering teweeg gebracht. Ook in gezinnen waar het normaal gesproken geen enkel probleem was dat de mannen op een schip werkten met gemengde bemanning. Er zijn door die handelwijze echt problemen gemaakt bij het echte thuisfront. In die zin is het goed dat de staatssecretaris twee vrouwen heeft aangesteld om te gaan inventariseren, welke gevoelens er bij de

achterban leven en welke problemen er zijn. Aan de hand van die inventarisatie zullen zij aanbevelingen doen aan MINDEF. Beide vrouwen helpen mij ook bij probleemgevallen, want toevallig zijn beiden aan de MSD verbonden. Zij hebben dus een enorme ervaring in het begeleiden van mensen in allerlei situaties. Het is een ideale koppeling. Ze zitten niet op ons bureau, maar als er mensen zijn die een keer willen griepen over het gebeuren; of die willen praten over gemengd varen of over de publiciteit, dan noteer ik hun naam en telefoonnummer en een van de twee belt dan terug. Mensen kunnen op die manier hun hart eens goed luchten en aan de andere kant kunnen zij dat gebruiken voor hun inventarisatie.

Begrijp ik het goed dat het een passief gebeuren is?

Ja, het is passief. Daarom zeg ik dit ook zo duidelijk. Zij ondernemen niets. Mensen kunnen ons bureau bellen. Wij zorgen dan dat er een verder contact ontstaat.

Astrid, als mensen met jullie in contact willen komen, waar kunnen ze dan bellen of schrijven?

Het thuisfront van de marine kan bellen met ons bureau: 02230-25010. Dat is een buitenlijn. Wij zijn met dit nummer niet aangesloten op de marinecentrale. Verder kan men schrijven: Hoofd Bureau Thuisfrontinformatie, Postbus 10.000, 1780 CA Den Helder.

Zij die willen bellen over gemengde bemanningen – en daarbij denk ik dan voornamelijk aan de direkt betrokkenen (Poolster, Zuiderkruis, Pieter Florisz) – kunnen eveneens met mij contact zoeken. Ik zorg er dan voor dat men wordt teruggebeld.

Dank je wel voor het gesprek.

*Yvonne de Waal
Klazien van Brandwijk-Wiltjer*

Met dank voor het beschikbaar stellen van de foto's aan de Fotodienst van het MEOB (Marine Electronisch en Optisch Bedrijf) Den Helder.

EGO bezielt je eigen woorden

Krijgsmacht, macho of mietje

Verslag van een themadag

Op 24 mei 1986 organiseerden de soldatenvakbond VVDM en AVNM en de werkgroep Homosexualiteit en Krijgsmacht een themadag onder het motto: Krijgsmacht, Macho of Mietje...

Helaas was de opkomst teleurstellend (50 mensen). Gelukkig had de geringe belangstelling geen negatief effect op het inhoudelijk verloop van deze dag, want dat was boeiend.

Bij de start werden we getraakteerd op een toneelstuk, waarin het pispaal-effect glashelder werd blootgelegd.

Pispaal

Tijdens een exercitie maakt een van de soldaten (De Groot) enkele schoonheidsfoutjes. Reden voor de sergeant hem enkele keren grondig te vernederen. Tevens dreigt hij bij herhaling van deze fouten de groep collectief te straffen. Het vrije weekend kunnen ze wel vergeten als De Groot zich niet meer inzet. I.p.v. dat de groep zich solidair verklaart met De Groot nemen ze de voorzet van de sergeant enthousiast op de slof en kogelen hem erin.

Want in de volgende scene, een barsituatie, wordt De Groot door de groep verbaal uitgekotst. Zijn uiterlijk is daar mede debet aan, want hij draagt een oorbel. De Groot verlaat de bar en de rest verkneukelt zich nog even over mietje De Groot.

In de laatste scene ligt De Groot in bed te slapen. Z'n groepsgenoten sluipen binnen en voeren hun 'mannelijke' plan uit. Ze scheren hem kaal, van borst- tot

schaamhaar. Einde toneelstuk.

Daarna hielden Arthur Edwards van de werkgroep Homosexualiteit en Krijgsmacht en Klazien v. Brandwijk-Wiltjer, raadvrouw bij de marine een korte speech, waarin ze hun licht lieten schijnen op de mannelijkheidscultuur.

Arthur Edwards betoogde o.a. „Voor het gros van de militairen geldt nog steeds dat het leger een man van je maakt“. Mannelijkheid is in hun ogen fysieke kracht, durf, meiden versieren enz. Op grond van die ideeën word je beoordeeld. Voldoe je niet aan dat beeld, dan ben je een mietje.

Mensen als middel

Tevens ging hij in op de vraag in hoeverre het leger mannen opvoedt tot macho's.

Al te gemakkelijk naar zijn oordeel was de bewering van de legerleiding, dat de macho-opstelling uit de burgersamenleving vanzelf wordt overgebracht op de krijgsmacht. Want de mensen in dienst worden gezien als middelen, net als tanks. In diezelfde sfeer kunnen ka-

derleden de kans krijgen een discipline aan anderen op te leggen, gebaseerd op een mannelijkheidsbeeld dat niet klopt, dat nooit heeft geklopt.

Klazien v. Brandwijk schetste daarop o.a. de rol die de vrouwen thuis kunnen spelen. De trots op het uniform bij moeders en/of vriendinnen speelt de hele mannelijkheidscultus in de kaart, aldus Klazien.

In twee workshops werd naderhand nog wat dieper ingegaan op deze materie.

Een opmerkelijk feit mag zeker hier niet onvermeld blijven.

Er waren op deze themadag haast meer vrouwen dan mannen. De vraag dringt zich op in hoeverre emancipatorisch denken en handelen toch nog steeds voornamelijk een vrouwenaangelegenheid is.

'Softies'

Tot slot dit.

Er zijn maar weinig homoseksuele militairen die open over hun geaardheid praten.

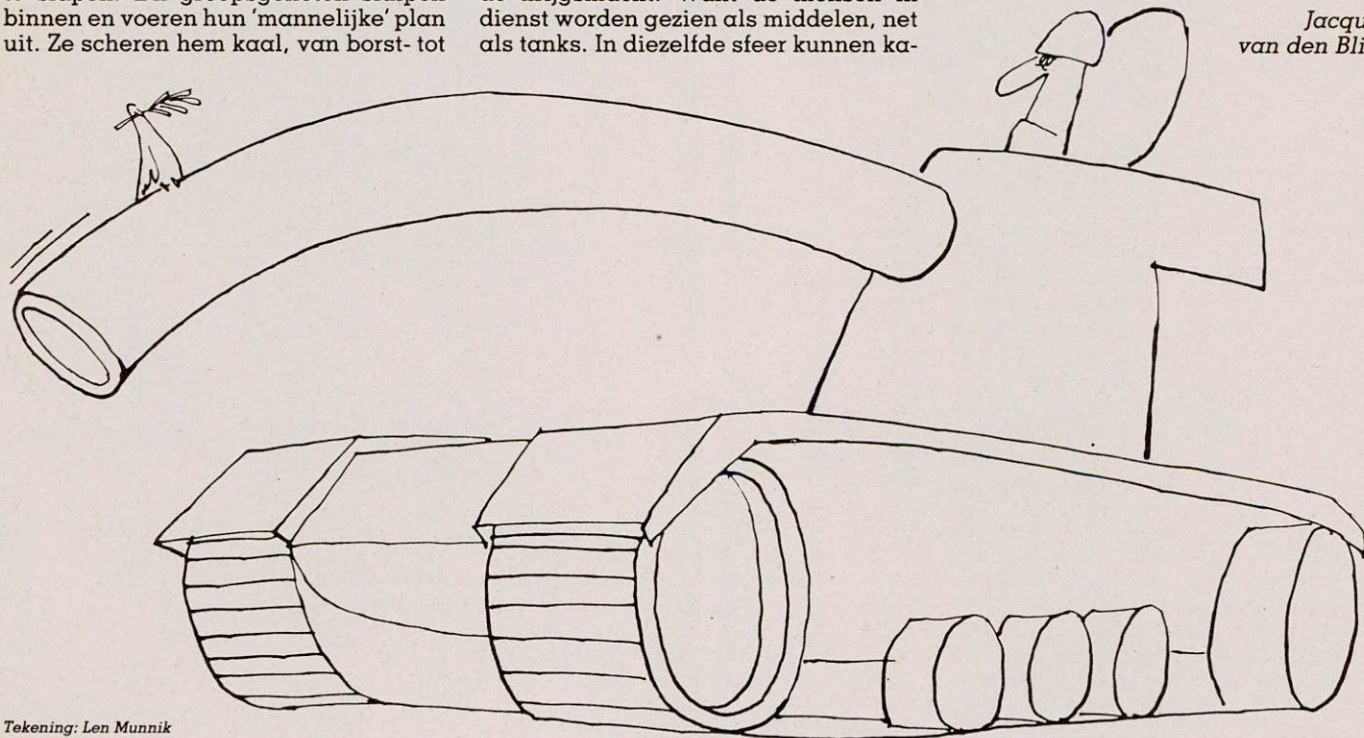
De slachtoffers (pispalen) zijn vooral de jongens met een zachte uitstraling, met niet voldoende verbale vermogens voor die situatie's die zich op kazerne's kunnen voordoen.

En hoe eenvoudig is het niet voor de andere groepsleden om de pispaal in stand te houden. Je voorkomt daar toch mee dat je het zelf wordt.

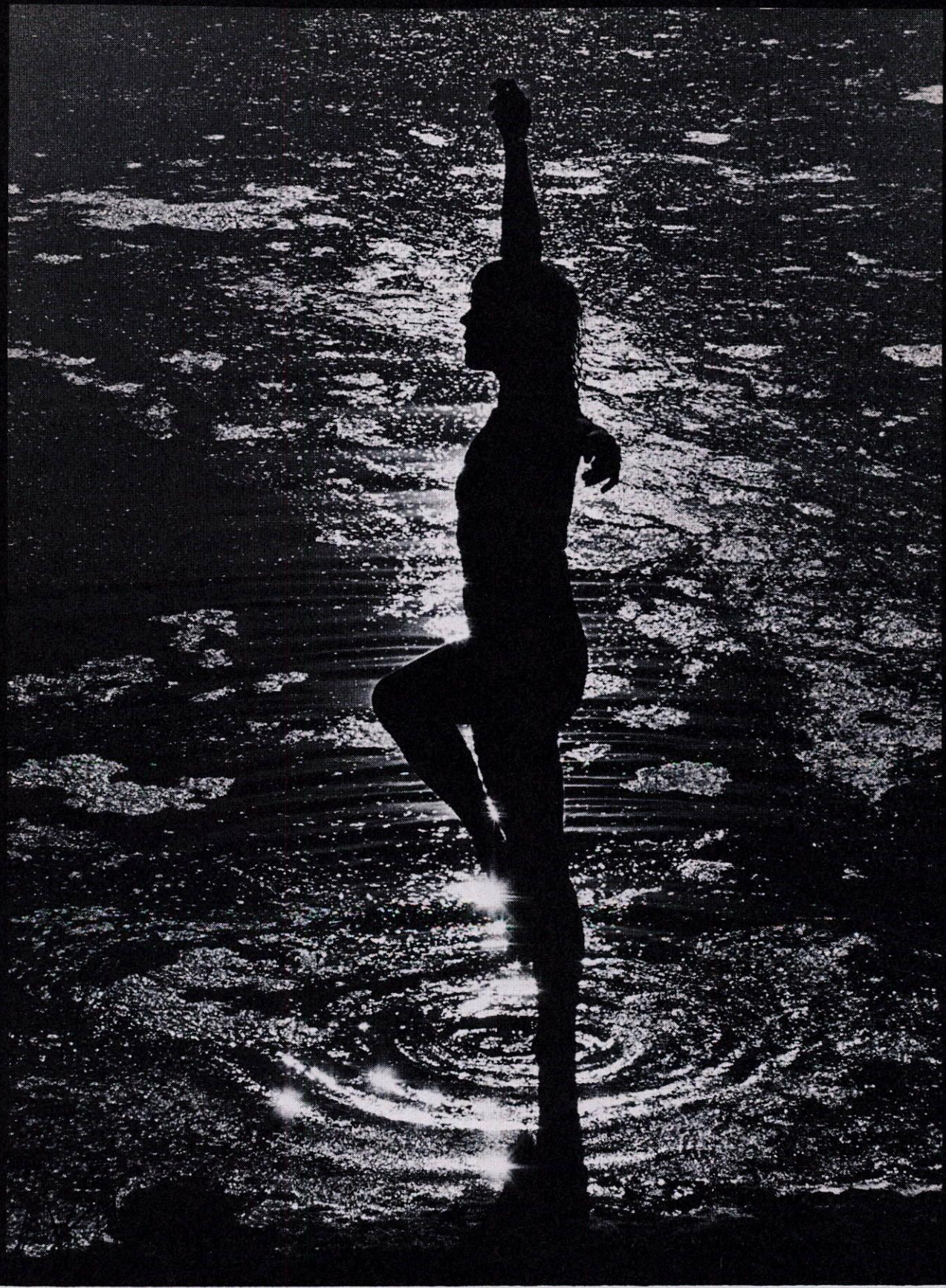
Misschien is de agressie tegen deze eenlingen o.a. uit het volgende te verklaren. Zou men niet in het gedrag van 'de softies' iets van het eigen gedrag herkennen. En zou dat juist niet het gedrag kunnen zijn, wat men liever weg drukt, niet wil zien, omdat men er bang voor is.

Hoe vaak hebben we al niet gezien dat angst in agressie werd vertaald?

Jacques van den Blink

Tekening: Len Munnik

At close range

Brek tussen vader en zoon basis voor prachtfilm

Als een pasklaar filmscenario ontrolde zich in de nazomer van 1978 een familiedrama in een kleine plaats in Pennsylvania. Een boerendorp, waar de jeugd een beetje op het dorpsplein rondhangt, hier en daar een streek uithaalt, en waar de vooruitzichten niet opwindend zijn. Toch wil elke jonge jongen een snelle wagen, geld omhanden en een vriendinnetje om mee uit te gaan. Brad Whitewood is zo'n jongen, en wanneer zijn vader opeens weer in z'n leven verschijnt, lijken al die jongensdromen in één klap waarheid te worden.

Brad Whitewood jr. leeft met zijn moeder, zijn oma en zijn halfbroertje Tommy in zeer armelijke omstandigheden. De vader heeft het gezin jaren geleden in de steek gelaten, de nieuwe vriend van de moeder heeft met Brad een heel gespannen relatie. Wanneer Brad sr. op een dag in een grote slee aan komt rijden, kan zijn zoon z'n ogen niet van die vrolijke, zorgeloze, knappe man afhouden, die zo'n heel andere sfeer meebrengt dan de gelaten bitterheid waarin zijn moeder en oma hun dagen slijten.

De vader is een notoire misdadiger, die rijk is geworden van georganiseerde inbraken en smokkelarij, samen met een paar maats, een broer en een netwerk van medeplichtigen. Brad jr. ziet wel iets in die levensstijl van zijn vader. Hij heeft sinds kort een schattige vriendin, Terry, en hij wil haar graag alles geven wat ze verlangt. Brad sr. ziet wel iets in de zelfverzekerde jonge jongen en be-

sluit hem een paar keer op proef te laten meedraaien bij een aantal inbraken. Brad jr. wordt geaccepteerd in het kringetje van zijn vader, en maakt kennis met Jake, een man die vroeger bij de bende hoorde, maar van wie de leden nu vermoeden dat hij als verklikker fungeert.

Dan maakt Brad jr. een kardinale fout, waardoor zijn vader gevaar loopt. Omdat Jake te gevaarlijk wordt, begint Brad sr. met hem, wanneer hij beseft dat er mensen zijn die teveel weten. Brad jr. is ongewild getuige van de moord, die zijn vader laat plegen op de ongelukkige afvallige Jake, en hij schrikt van de koelbloedigheid waarmee deze misdaad wordt begaan. Vanaf dat ogenblik gaan zijn ogen open en beseft hij dat hij liever arm maar eerlijk blijft, dan voort te gaan op de weg die zijn vader hem heeft gewezen. Maar in dat milieu bestaat geen weg terug. Wanneer Brad sr. begrijpt dat het

net zich bezig is te sluiten en dat de hele groep vrienden van Brad jr. en Tommy op de hoogte zijn van zijn praktijken, deinst hij er niet voor terug om zich te vergrijpen aan de vriendin van Brad jr., en twee van diens vrienden plus zijn halfbroertje dood te schieten. Als laatste is Brad jr. zelf aan de beurt, en in een Bonny and Clyde-achtige scène wordt de auto, waarin de jonge gelieven wilden vluchten, met kogels doorzeefd. Terry overleeft de aanslag niet, maar Brad jr. wel. Hij neemt wraak op de enige manier die hem openstaat: hij geeft zijn vader aan en getuigt later tegen hem, wanneer de man is aangeklaagd en wordt voorgeleid. Weliswaar in tranen, omdat 't toch het ergste is dat een mens kan overkomen: gedwongen te zijn tegen z'n eigen vader te getuigen, maar toch vastbesloten en gemotiveerd.

Een zeer dramatische film, die nog meer kracht krijgt door de ongewone camera-instellingen en de vaak fascinerende belichting. Let bijvoorbeeld bij de scène waarin de verklikker in een meer wordt verdrinken, vooral op het contrast tussen licht en schaduw. En let ook goed op, kort nadat de auto van Brad jr. is beschoten. Alleen de grond is in beeld, en heel langzaam daalt daar een voet neer. De voet van Brad die zwaargewond uit de auto stapt. Zo zijn er meer scènes die zeer geraffineerd en deskundig zijn verdiept alleen door de manier van opnemen.

Sean Penn als de jonge Brad is geweldig op dreef. U kent hem uit 'Taps', 'Bad boys' en misschien uit 'Crackers' van Louis Malle. Misschien ook als meneer Madonna, echtgenoot van de popzangeres. Christopher Walken die een Oscar kreeg voor zijn bijrol in 'The deerhunter' en die verder te zien was in o.a. 'Heavens gate', 'Next stop Greenwich Village', 'Brainwave' en 'The dead zone', speelt de lachende, innemende, maar zeer geslepen en meedogenloze vader. Christopher Penn, broer van Sean, speelt zijn halfbroer Tommy, en verder zitten er nog mooie kleine rollen in van o.a. Crispin Glover ('Back to the future'), Kiefer Sutherland ('The bay boy') en Millie Perkins. Regie was van James Foley. Hard, maar schitterend!

Leo van Opzeeland

Christopher Walker en Sean en Christopher Penn (v.l.n.r.) als Brad sr., Brad jr. en diens halfbroer Tommy in 'At close range'.

film in 't kort

La caza

De Spaanse film *'La caza'* van regisseur Carlos Saura is al ruim twintig jaar geleden gemaakt, maar nu pas in onze bioscopen te zien. Aan zeggingskracht heeft de produktie nog niets ingeboet: 't is een adembenemende, beklemmende film die via een jachtpartij van drie oudere mannen en één veel jongere verband legt met de Spaanse Burgeroorlog. Eén van de mannen blijkt een kwalijke rol te hebben gespeeld, en de twee

Scène uit *'La caza'* van Carlos Saura.

anderen rekenen uiteindelijk op een uitermate bloedige manier met hem af, waarbij ze er zelf ook niet ongeschonden uit te voorschijn komen. De film is in zwart/wit opgenomen en heel sober van toon, maar zo suggestief gemaakt, dat de hitte en het bloed bijna voelbaar worden. Een gruwelijke film waar je ademloos naar blijft kijken!

Top gun

Ook gruwelijk en toch ook boeiend is een film van een volkomen ander kaliber *'Top gun'*. Op en top Amerikaans, met een verwerpelijke mentaliteit en af en toe bijna gênant voorspelbaar in z'n verhaal-lijn, maar met zoveel vakmanschap in elkaar gezet en vooral door de twee mannelijke hoofdrolspelers zo ge-

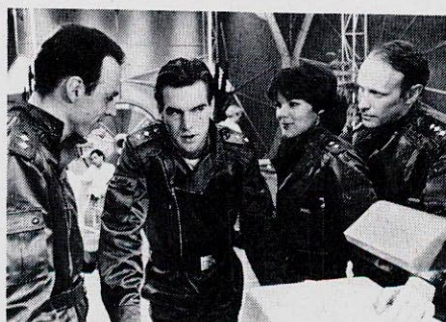
De marinevliegers in *'Top gun'*.

loofwaardig geacteerd dat je blijft kijken. *'Top gun'* is een elite-kader binnen de Amerikaanse marine. Topvliegers hopen te worden geselecteerd voor dit groepje hoog gekwalificeerde piloten. De film draait om twee jonge jongens, vrienden voor het leven, die ook een gooi doen naar *'Top gun'*. Waar een wil is is een weg, Amerika über alles en ga zo nog maar even door. Maar Tom Cruise, Anthony Edwards en Kelly McGillis maken de film het aanzien waard, plus de prachtige vliegstuks. Regie was van Tony Scott.

Enemy mine

De Duitse regisseur Wolfgang Petersen maakte naam met o.a. *'Das Boot'* en *'Die unendliche Geschichte'* en vooral uit die laatste bleek zijn moralistische inslag. In zijn nieuwste film *'Enemy mine'* komt dat aspect weer duidelijk naar voren. 't Gaat over een piloot van een aards ruimteschip, die na een botsing met een vijandelijk voertuig terecht komt op een verlaten planeet. Hij denkt daar helemaal alleen te zijn, maar ontdekt dat er nog een andere overlevende is: een Drac, bewoner van de planeet Dracon. Het leven op de planeet waar de beide wezens zijn neergestort, is gevaarlijk zodat ze wel op elkaar aangewezen zijn. De Drac ziet er angstaanjagend uit, maar blijkt een hart van goud te hebben en de aardbewoner zelfs een keer het leven te redden.

Dracs baren hun kinderen zelf, want het onderscheid tussen man en vrouw kennen ze niet, en daardoor zijn we getuige

Dennis Quaid (2e van links) speelt een hoofdrol in *'Enemy mine'*.

van een zeer ongewone bevalling. Paps/Mams laat daarbij het leven, maar de aardbewoner voedt het kleine Dracje verder op. Eerst valt hij nog in handen van een groep vijandelijke slavendrijvers, maar uiteindelijk wint Petersens idealisme het van alle kwaad van al die werelden bij elkaar. Een heel onderhoudende film.

Gung ho

In *'Gung ho'* krijgt Michael Keaton weer eens de kans te laten zien wat een aardige, geestige acteur hij is. Onder regie van Ron Howard (die laatstelijk hoog scoorde met *'Cocoon'*) speelt hij een jonge Amerikaan, die naar Japan reist om te proberen daar hulpstroepen te rekruteren, die een zieltogende autofabriek moeten redden. De Japanners komen

Michael Keaton (l.) in *'Gung ho'*.

inderdaad, en stellen hun ijzeren discipline en efficiency tegenover de totaal andere levenshouding van de Amerikanen. Howard heeft de verschillen tussen beide culturen perfect uitgebuit, en er een werkelijk hartverwarmende film van gemaakt. Allemaal een beetje dik opgelegd natuurlijk, maar dat mag in een komedie. Leuk!

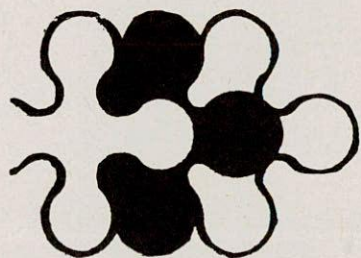

Clancy Brown en Roxanne Hart in *'Highlander'*.

Highlander

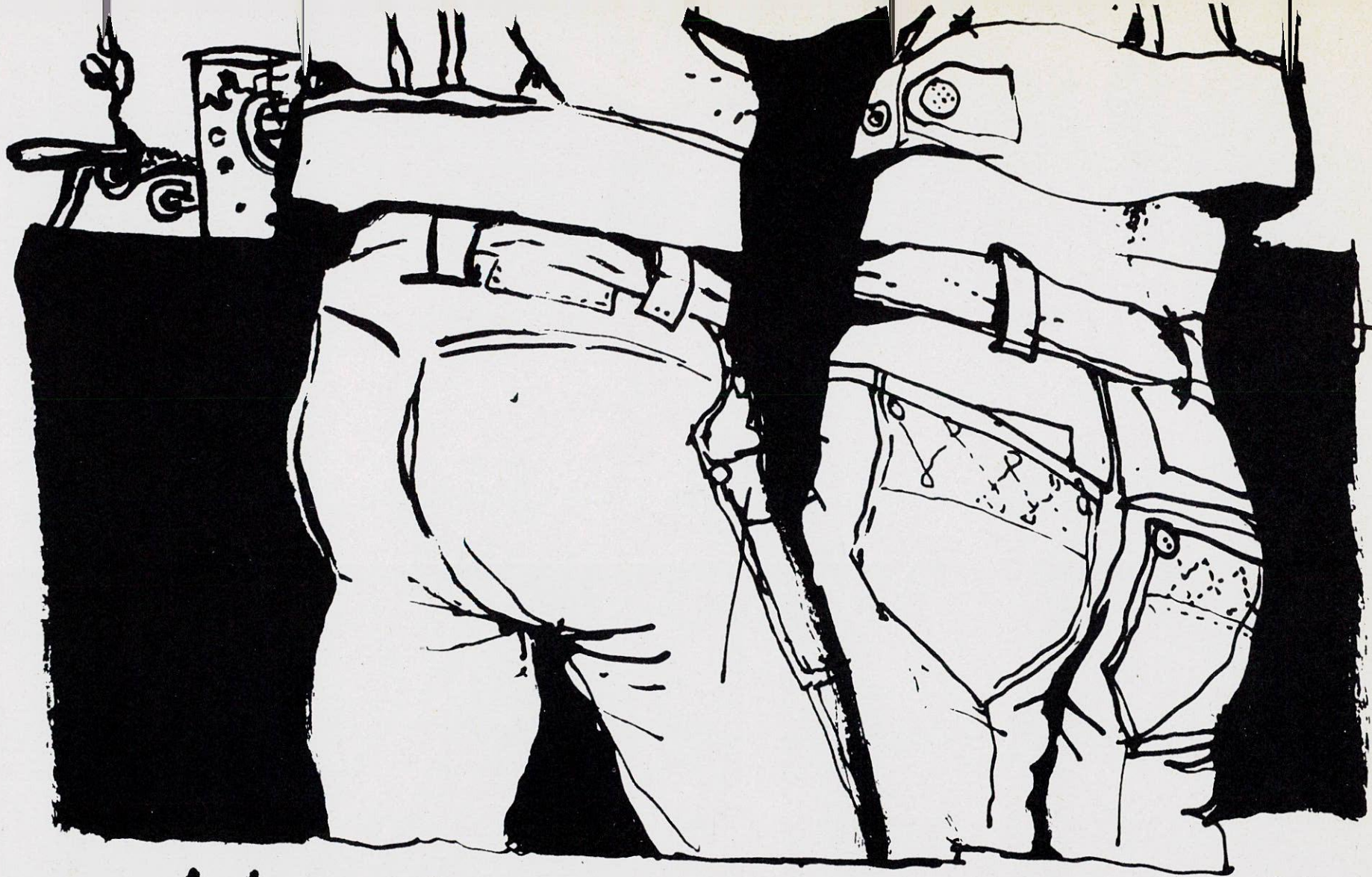
'Highlander' is een heel merkwaardige film, waarbij je als toeschouwer goed moet opletten om de draad niet kwijt te raken. Hij vertelt het verhaal van onsterfelijke mannen die door de eeuwen heen elkaar proberen uit te roeien, om de alleenheerschappij te veroveren. Dan weer zijn we in de middeleeuwen en maken een primitieve strijd tussen Schotse hooglanders mee, dan opeens zijn we in de twintigste eeuw in New York, waar twee mannen elkaar met een antiek zwaard proberen de schedel te klieven. Er loopt ook nog een aantrekkelijke mevrouw door het verhaal die toevallig wapendeskundige is, maar uiteindelijk overwint de man die de hoofdrol speelt: McLeod. Mooie rollen van o.a. Sean Connery, Clancy Brown, Roxanne Hart en Christopher Lambert, die debuteerde in *'Greystoke, Lord of the apes'*. Beetje onzin af en toe, maar wel indrukwekkend in beeld gebracht en begeleid door prachtige muziek van Queen. Regie was van Russell Mulcahy.

L. v. O.

Jongen met Jongen
Jongen met meisje
meisje met meisje
meisje met jongen

Zal het jou een rot zorg zijn?

AFSTANDSTABEL*
(om zelf in te vullen en te bewaren bij je militair paspoort)

TUSSEN	MIJZELF	MATEN	KADER	KOMMANDANT	KAZERNE	BAR	KANTINE	OEFEN TERREIN	KLEIN VERLOF	GROOT VERLOF
MIJZELF	-									
MATEN		-								
KADER			-							
KOMMANDANT				-						
KAZERNE					-					
BAR						-				
KANTINE							-			
OEFENTERREIN								-		
KLEIN VERLOF									-	
GROOT VERLOF										-

* Vrij naar Koot en Bie

en dat is nog zo. Ik was er van overtuigd dat ik werk zou vinden en zo is het ook gegaan. Natuurlijk is het heel geruststellend wanneer je iets gevonden hebt.

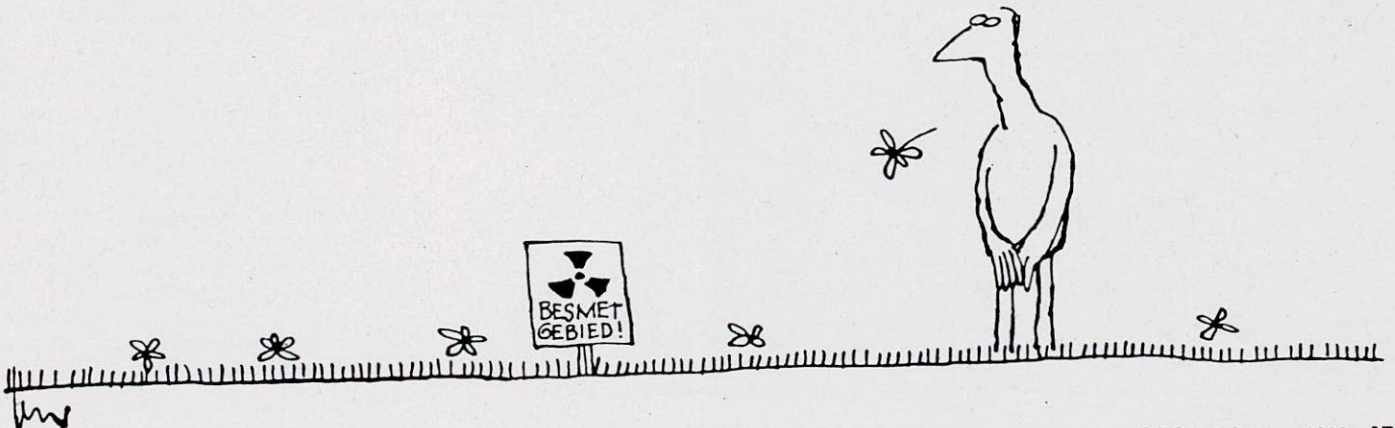
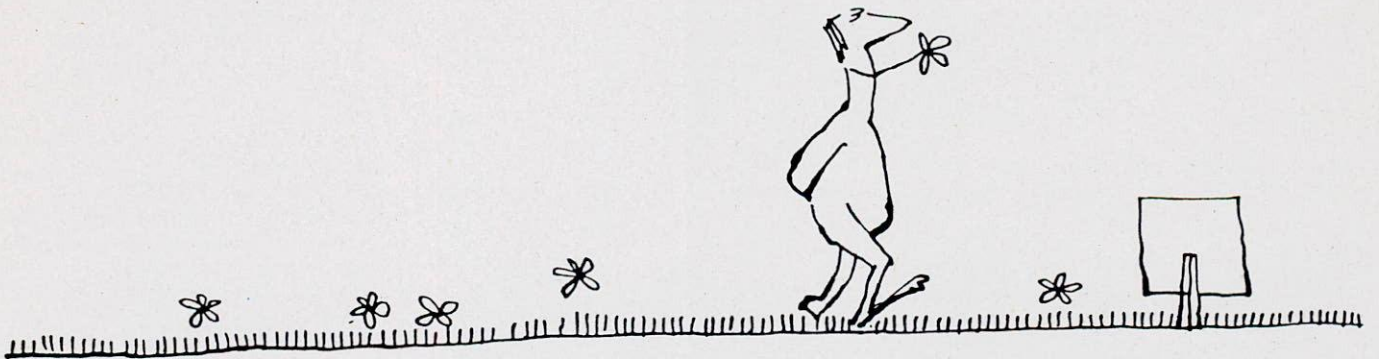
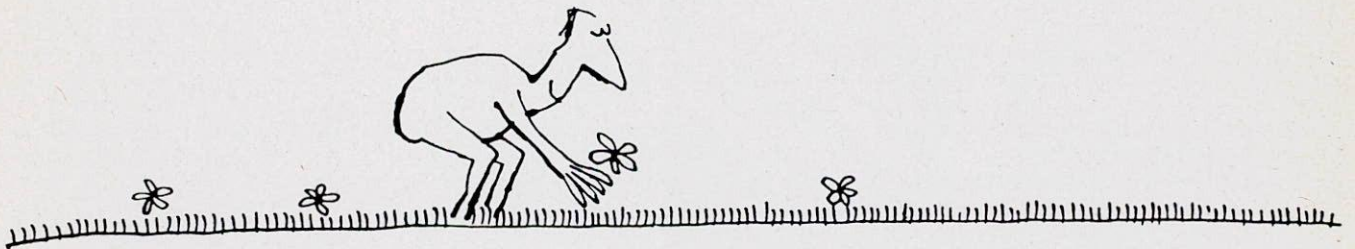
Jos: Ik kijk nu echt veel zonniger tegen de toekomst aan. Toen was ik bepaald niet pessimistisch, maar je moet toch maar eerst werk zien te krijgen. Ik ben bijv. nu bezig met rijlessen wat ik al die tijd niet kon, om maar iets simpels te noemen. Je mogelijkheden met een baan worden gelijk een stuk groter.

Henk: Ik zag het toen wel zitten, ik had immers een baan, en ik zie het nog steeds wel zitten. Over de verdere toekomst denk ik nog niet veel. Op dit moment heb ik geen reden om ontevreden te zijn.

We willen met het publiceren van dit artikel niet suggereren dat het met het vinden van een baan allemaal wel meevalt. Ongetwijfeld zijn er velen die langer op een baan moeten wachten. Aan de andere kant laten deze belevenissen toch ook zien dat men bij het verlaten van de dienst, zonder uitzicht te hebben op een baan, niet direkt hoeft te wanhopen. Hoe het ook zij, dit waren in ieder geval de wederwaardigheden van deze zeven ex-dienstplichtigen.

Wim Heij

Terug in de burgermaatschappij

Of hoe bijna alle afzwaaiers toch een baan vonden

Nederland telt momenteel ruim 250.000 werkloze jongeren. Voor velen is er weinig uitzicht, binnen afzienbare tijd, alsnog aan de bak te komen. Van de iedere twee maanden afzwaaiende lichte dienstplichtige militairen wacht een flink deel dit weinig aantrekkelijke lot.

Begin november vorig jaar zwaaide een zevental dienstplichtige infanteristen van het 45e Painbat uit Steenwijk af. Slechts één van hen kon direkt, bij zijn oude baas, aan de slag. De overigen gingen een onzekere toekomst tegemoet.

In het februari-nummer van EGO plaatsten we het eerste artikel over dit zevental. Een optimistische teneur kenmerkte hun verhaal. Ze keerden welgemoed de dienst de rug toe in de stellige overtuiging vroeg of laat toch wel tegen een aardig baantje op te lopen. Redakteur Wim Heij ging op zoek naar deze ex-militairen en noteerde hoe het hen verging.

Hoe verliep de overgang van de militaire dienst naar de burgermaatschappij?

Geert: In het begin heel erg wennen. Een moeilijke periode. In dienst met de jongens onder elkaar voelde je je vrijer, grotere mond, je had overal schijt aan. Bij je baas moet je tonen wat je kunt en dat je wilt, vooral ook blijven. Bij een baas kun je lang niet zoveel doen als wat je in dienst deed. Het was ook heel erg wennen om weer aan te pakken, want ik was ontzettend lui geworden. In het begin kostte het goed wat zweet om enig tempo te maken. Ik voelde me in het begin ook heel erg onzeker. Ik was immers 14 maanden uit mijn werk (konstruktiebankwerker) geweest. Ik vroeg me zelfs af of ik de dingen nog wel beheerste. Pas na zo'n maand zakte dat.

Jeroen: Ik heb er niet zoveel last van gehad. Wel was het zo dat je de onver-

schilligheid, van met name de laatste maanden van de diensttijd, buiten de deur moest zien te houden. Ik ben aanvankelijk begonnen in een winkel. Soms had je de neiging om alles tegen de klanten te zeggen wat je dacht, dat deed je immers in dienst ook, maar dat kon natuurlijk niet. Daar had ik het in het begin weleens een beetje moeilijk mee. De overgang van de burgermaatschappij naar de dienst was veel moeilijker dan omgekeerd, maar dat zal iedereen wel zo ervaren.

André: Ik heb er weinig problemen mee gehad. De dienst zei me nooit veel. Stappen was voor mij het enige wat telde. Dat doe ik nu weer met m'n vrienden. In die zin heb ik de lijn gewoon voortgezet.

Reinder: Geen al te grote moeilijkhe-

den. Het heeft ook te maken met de wijze waarop je in dienst zit. Je moet in dienst; bij het instituut zelf zette ik vele vraagtekens. Het was de kameraadschap die voor mij de aardigheid aan de dienst gaf. De eerste paar weken ben je beperkt in het uitgaan. Je ging steeds met een groepje uit, iedere avond. Nu zit je niet iedere avond in de kroeg, bovendien zou je dat ook niet kunnen betalen. In het begin keek ik regelmatig 's avonds om tien uur op de klok en dacht 'in dienst gingen we nog rustig even stappen'.

Henk: In het begin was het wel even wennen, ander ritme, vroeger opstaan, minder lange kantinetijden enz.

De eerste tijd miste ik, vooral 's avonds, het contact met de jongens. Nu, na zo'n half jaar, is ook dat allemaal al weer lang voorbij.

Bennie: Ik miste ook vooral de kameraden en in het bijzonder de kameraadschap. Vergeet niet dat dat 24 uur per dag was. Ineens was dat afgelopen. Toch merkte ik dat ik heel snel m'n oude leven weer oppakte.

Jos: De overgang verliep allemaal heel soepel. Ik was blij dat het erop zat en vooral dat ik weer iedere avond thuis kon zijn.

Hebben jullie de dienst zelf nog gemist?

André: Als kiespijn.

Geert: In het geheel niet.

Henk: Nee en zal ik ook niet missen. Veertien maanden ver van huis is meer dan lang genoeg geweest.

Reinder: De dienst op zich niet, wel de contacten.

Bennie: Totaal niet.

Jos: Geen moment.

Jeroen: Soms denk ik nog weleens dat het leuk zou zijn om nog weer eens met de oude maten een avondje te gaan stappen, maar dat is dan ook alles.

Hebben jullie werk kunnen krijgen en hoe is dat dan gegaan?

Geert: Vlak voor ik afzwaaide hoorde ik dat ik, via een uitzendburo, weer tijdelijk bij hetzelfde bedrijf aan de slag kon als waar ik voor m'n diensttijd ook enkele maanden had gewerkt. Na een half jaar daar gewerkt te hebben, via dat uitzendburo dus, heb ik nu van dat bedrijf een kontrakt gekregen voor een half jaar. Het blijft dus nog een beetje onzeker. Hopelijk word ik na deze periode voor vast aangenomen.

Foto: Wim Heij

De afzwaaiers in november '85; v.l.n.r. staand Jeroen Weidgraaf, Reinder Schipper, Geert Endeman en Henk van Dijk, daarvoor Jos Wieringa, Bennie Batema en André Edelij.

Jeroen: Ik heb eerst twee weken bij de deur gelopen. Toen zag ik een advertentie staan voor een winkelbediende voor tien tot twaalf uur per week. Dat heb ik enkele maanden gedaan. Datgene wat ik verdiende werd in mindering gebracht op mijn uitkering. Begin dit jaar ben ik aan een cursus begonnen voor assistent-mikro-komputer. Dat is een cursus van vijf maanden, plus vijf maanden stage met behoud van uitkering. Na tien maanden opleiding is er een redelijk vooruitzicht om ergens vast werk te krijgen. Wanneer dat lukt probeer ik me, via avondstudies, verder te bekwamen.

André: Toen ik afzwaaide heb ik me gemeld bij het arbeidsburo en een uitzendburo. Na drie dagen kreeg ik via het uitzendburo al werk aangeboden: kantoormeubels in elkaar zetten voor een nieuw ziekenhuis. Wij hard werken in de hoop voor vast aangenomen te worden. Het werk was vlot klaar, maar wij stonden ook vlot weer op straat. Daarna heb ik bij een vleesverwerkingsbedrijf gewerkt, ongeveer twee weken. Toen kreeg ik via het arbeidsburo werk op een winkelwagen aangeboden en dat doe ik nog steeds. Na vier maanden proeftijd werd dat omgezet in een vast dienstverband.

Bennie: Ik ben twee weken bij huis geweest, toen had ik werk. Ik had het al geprobeerd, vlak voor ik afzwaaide, bij een garage. Dat lukte toen niet, maar na twee weken thuis te hebben gezeten belden ze op of ik direkt maandag daarna wilde beginnen. Eerst twee maanden op proef, momenteel heb ik een éénjarig kontrakt met uitzicht op een vast dienstverband.

Jos: Ik ben eerst via een uitzendburo aan tijdelijk werk gekomen, voor zo'n week of zes. Ik had al op diverse banen gesolliciteerd en warempel, na zo'n zes weken, kon ik ergens beginnen als metselaar en daar werk ik nog steeds. Ik heb dus betrekkelijk snel, vast werk gekregen. Dat is me reuze meegevallen want je denkt toch regelmatig als dat maar wat wordt.

Henk: Ik was de enige van het groepje die direkt na einde diensttijd weer aan de slag kon, bij mijn oude baas. Ik ben maar anderhalve maand gebleven, daarna ben ik bij een nieuwe baas begonnen. Waarom? Ik kon er meer verdienen, dus deed ik dat.

Jij hebt nog geen werk kunnen vinden. Wat doe je nu de hele dag?

Reinder: Wanneer ik geen vrijwilligerswerk hoef te doen slaap ik uit, sport veel, doe dingen waar ik maar steeds niet aan toe kwam. Verveeld heb ik me, tot nu toe, in het geheel nog niet. Om wat lijn in m'n bestaan aan te brengen ben ik aan vrijwilligerswerk begonnen. Bovendien komt het positief over bij solliciteren wanneer je vrijwilligerswerk doet. Ik werk nu voor halve dagen op de administratie van een muziekschool. Uiteraard blijf ik solliciteren: de 76e

Kijken jullie nog zo optimistisch tegen de toekomst aan als toen jullie de dienst verlieten?

Jeroen: Voor mij ziet het er in ieder geval weer gunstiger uit. Ik had mavo, maar dat is zo'n algemene opleiding dat je er verder niet veel mee kunt doen. Je moet dat een vervolg geven en het is altijd maar de vraag of je die gelegenheid krijgt. Dat ziet er nu wel naar uit. Ik zie het dus wel zitten.

Geert: Ik zie het ook wel zitten hoor. Zelfs wanneer ik na dit half jaar geen vaste baan krijg dan nog is het niet hopeloos. Ik kan me dan aanbieden op de arbeidsmarkt met een jaar gewerkt, een jaar ervaring dus, en de militaire dienst achter de rug en toch nog pas twintig jaar. Voor zo iemand moeten er, zeker in de metaal, toch nog wel mogelijkheden zijn.

André: Ik heb altijd gezegd: je moet alles aanpakken wat je kunt krijgen als je geen werk hebt. Ik werk echt liever voor honderd gulden minder dan dat ik bij de 'socio' loop. Ik heb ook gelijk alles aanpakket; ik heb er nooit over ingezet dat het niet goed zou komen.

Uiteraard ben ik nu wel blij dat ik een vaste aanstelling heb gekregen, het geeft toch een beetje een zeker gevoel. Via een uitzendburo kun je ook werk hebben, maar dat is toch nooit langer dan voor een half jaar. Nu weet je dat je wat voor langere termijn hebt en dat is nooit weg.

Reinder: Ik zie de toekomst nog steeds wel positief. Ik heb Meao en dat blijft z'n waarde behouden, al weet ik dat ik cursussen er bij zal moeten doen. Helaas kwam ik iets te laat uit dienst (november '85). Wanneer ik in augustus een vervolgk cursus kan gaan doen, dan vergroot ik de kansen wel degelijk om alsnog aan de bak te komen. Ik blijf optimistisch. Het lijkt me gewoon stug dat ik niet tegen een baan zal oplopen.

Bennie: Ik zag het allemaal heel positief

(vervolg op pagina 16)

brief is gisteren de deur uitgegaan. Optimistisch blijven, hè.

Zijn jullie tevreden over de hoogte van de uitkering?

Jeroen: Ik ontving f 440,-. Ik ben er dus ten opzichte van de wedde fors op achteruitgegaan. Toch houd ik nu meer over dan tijdens m'n diensttijd. Je geeft gewoon veel minder uit, je bestedingspatroon is in dienst nu eenmaal heel anders. Toch is f 440,- eigenlijk niet veel, in ieder geval veel te weinig om er een toekomst op te bouwen. Laten we maar hopen dat het voor een te overziene periode is.

Reinder: Ik ben 22 en thuiswonend en ontvang f 760,- aan uitkering. In feite nog iets minder dan de wedde. Wanneer je geen vaste lasten hebt gaat dat net. Bovendien maak je thuis minder op dan in dienst. Heb je echter toekomstplannen in de zin van samenwonen of trouwen dan is dat op zo'n basis gewoon onmogelijk.

Bennie: Het betrof slechts twee weken. Eerlijk gezegd weet ik nauwelijks meer hoeveel het was...

Zwarte gazellen

In de laatste zin van een volkskrant-artikel over de marathon werd de vraag opgeworpen, waarom zwarte Amerikaanse atleten zo snel zijn op de 100 meter en zwarte Afrikaanse lopers zo snel op de 42,2 kilometer. Het gevolg was een levendige discussie op de ingezonden-brieven-pagina. Vooral sociologen kwamen met de prachtigste theoriën om het frappante verschil in talent te verklaren. Eén van de analyses behelsde zelfs de geschiedenis van de slavernij. Ze kwam erop neer, dat de slavenhandelaars van weleer de sprinters uit Afrika hadden weggehaald en de lange afstandlopers thuis hadden gelaten.

Het schijnt, zo komt uit de sociologische benadering naar voren, buitengewoon onvatsoenlijk om biologische verschillen te veronderstellen tussen de zwarte atleten onderling en zwarte en blanke atleten in het bijzonder.

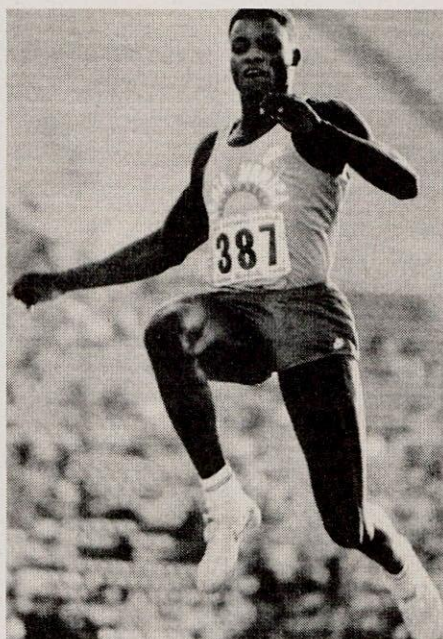
Een jaar of vijftien geleden had Nederland een Surinaamse sprinter van allure, Eddy Monsels. Gevraagd naar zijn kennelijk zeer grote natuurlijke snelheid zei hij: „Wist je dan niet, dat de meeste negers een langer hielbeen hebben? Daarom sprinten ze harder!” Als blanke moet je je hoeden voor een dergelijke opmerking. Alsof biologische verschillen een schande zijn. Als het tegenzit, mag binnenkort ook niet meer worden opgemerkt, dat veel Afrikaanse lange afstandlopers in hun jeugd op hooggelegen vlaktes kilometers naar school moesten rennen, waardoor ze een geweldige longinhoud ontwikkelden.

Biologische verschillen

Geheel toevallig verscheen een week na de krante-discussie over het verschil in talent een boeiende doctoraalscriptie over dit onderwerp: 'Zwarte gazellen, een verhandeling over sport, kleur en maatschappij'. Lolke van der Heide 'neemt daarin stelling tegen de bewering, dat blanke en zwarte sporters lichamelijk „als van nature” verschillen.' Hij plaatst er een maatschappelijke verklaring tegenover. Laten we eens zien waar hij uitkomt.

Biologische verschillen als verklaring voor verschil in talent zijn volgens Lolke van der Heide onhoudbaar. Weliswaar zijn in de loop der tijd langere scheenbenen, bijzondere knieschijven en sterke achillespezen waargenomen bij zwarte sporters, maar volgens de drs. gaat het hier niet om wetenschappelijke, maar intuïtieve constatering.

Ene Martin Kane hield zich zeer specifiek met de kwestie bezig, maar ging uit van een verschil tussen de rassen. Alsof rassen keurig afgebakende gehelen zijn, zegt Van der Heide. Kane komt tot

de volgende opsomming: zwarten hebben meer beenlengte, smallere heupen, bredere kuitbotten en een grotere arm-omtrek.

De grote blunder, die Kane echter bij zijn onderzoekswerk gemaakt zou hebben was de steekproef, die hij nam. Hij bekeek alleen zwarte atleten. En die zijn natuurlijk goed gebouwd, want het zijn atleten.

Nederland

In Nederland zijn de opvattingen volgens Van der Heide minder extreem. Anton Huiskes beweerde, dat Surinaamse voetballers soepeler, flitsender zijn. Nederlanders spelen log, Surinamers als gazellen. De doelman van Ajax, Stanley Menzo: „Wij zijn atletischer. Het is niet iets wat je gekweekt hebt, het zit in je”. Aziz Doufikar is een van de weinigen, die niet gelooft aan bijzondere eigenschappen van zwarte sporters: „Tijdens de wereldkampioenschappen van 1982 was ik in Spanje. Je zag de Brazilianen tijdens de warming-

up op het strand de samba doen. Dan zie je ze als elastiekjes bewegen. Ze doen veel rekoefeningen, strekken en zo. Daar beginnen ze van jongsafaan mee. Zulke oefeningen, daar zou ik nu mijn benen bij breken, maar als ik er jong mee begonnen was, had ik het ook gekund.”

De theorie van het zwarte Amerikaanse talent komt neer op het volgende: uit Afrika werden de sterkste zwarten gehaald, waarna de slavenarbeid en de harde leefomstandigheden voor een verdere natuurlijke selectie zouden hebben gezorgd. Vervolgens brachten die sterke overlevers door voortplanting nog sterkere 'exemplaren' voort. Van der Heide bestrijdt ook dit laatste: de sterkste en gezondste mensen komen voor in optimale levensomstandigheden. Niet voor niets worden de mensen in hoogontwikkelde maatschappijen het oudst. Het is dus zeer onwaarschijnlijk, dat de Amerikaanse slaven van barre omstandigheden juist sterker werden. Voorts is genetisch nog nimmer aangetoond, dat kruising van sterke met sterke mensen nog sterkere mensen oplevert.

Maatschappelijke factoren

Nee, zegt Van der Heide, er zijn uitsluitend maatschappelijke factoren, die de kracht van de zwarte sporter hebben bepaald of bepalen. De eerste is 'maatschappelijke deprivatie': de sport is en was voor vele zwarten een middel om iets hoger op de maatschappelijke ladder te komen. Zwarten zijn of in Afrika, of in de Verenigde Staten of in Nederland doorgaans slechter opgeleid dan blanke westerlingen en hebben een zwakkere positie op de arbeidsmarkt. Alle reden dus om te gaan sporten. Zegt Van der Heide.

Daarmee is de doctoraalscriptie in het kort weergegeven. Of we met dit werkstuk een belangrijke stap verder zijn in de menselijke evolutie, is nog moeilijk vast te stellen. We mogen in ieder geval geen verband meer zien tussen 'kleur en sportprestatie'. De slotconclusie van Van der Heide: „sport is leuk, mits alle betrokkenen daarvoor hun best doen. Als de 'high-tech'-maatschappij inderdaad werkelijkheid wordt en mensen over steeds meer vrije tijd komen te beschikken, neemt het belang van sport als belangrijke bron van vrijetijdsbesteding nog meer toe. Het gewicht van goede verstandhoudingen in etnische zin binnen de sportwereld, krijgt daarmee een extra dimensie. De toekomst moet sportief zijn.”

Getverderrie, wat schitterend gezegd.

Hans van Wissen

Hardlopers... doodlopers?

Hoe de honger in Afrika te bestrijden

Op die zondag in onze bevrijdingsmaand mei werd er in Nederland door veel mensen hardgelopen tegen de honger in Afrika. Samen met 20 miljoen anderen in 278 steden in bijna 80 landen. Een race tegen de klok heette het, want er was geen tijd te verliezen.

De mensheid was in beweging gekomen voor Afrika, zeiden ze, want dat arme Afrika moest toch uit de ellende geholpen worden? Er is ook gezongen tegen de honger en er zal nog wel meer verzonnen worden om tegen de honger te doen.

Behalve zingen en hardlopen wordt er natuurlijk ook gepraát tegen de honger – het zou me niets verbazen als het praten-tegen-de-honger al net zo lang duurt als de mensheid heeft leren praten. Zeker is dat eind mei in New York honderden diplomaten uit 156 landen opnieuw de blaren op hun tong hebben gekletst tegen de honger in Afrika. Maar toen de race tegen de tijd uitgelopen was en toen de zangers 'we are the world' niet meer zongen en toen de di-

plomaten uitgepraat waren, toen was de honger er nog steeds. Niet alleen in Afrika en Azië, maar ook in het rijkste land ter wereld, de Verenigde Staten zelf.

De honger moet bestreden worden. Maar liefdadigheid is hooguit een paar druppels op een gloeiende plaat. Er zal meer moeten gebeuren.

De Amerikaanse vice-president vertelde de diplomaten dat Afrika de honger moet bestrijden door kapitalistischer te

worden. Voor het gemak had hij even vergeten te vragen waar die hongerlijders in zijn eigen kapitalistische Verenigde Staten dan wel vandaan kwamen. En de Amerikaanse vice-president was voor het gemak ook maar vergeten, dat Afrika juist zo grondig is veranderd door de uitvoering van het kolonialisme en het kapitalisme in de afgelopen eeuw – een van de oorzaken van de honger.

Toch verwijten velen het aan de Afrikaanse staatslieden dat zij van de onafhankelijkheid nog zo weinig terecht hebben gebracht, en dat Afrika teveel uit geeft aan de bewapening en dat de eigen ontwikkelingsplanning niet deugt.

Inderdaad hebben de 54 landen van Afrika nog moeite met hun jonge politieke ontwikkeling. Het koloniale bestuur was in feite een militair regiem – en in een kwart eeuw is dat niet even om te buigen tot een meerpartijen-democratie, zoals Nederland die kent.

Defensie

Het verwijt dat Afrika teveel uit geeft aan defensie is ook niet juist: meer dan de helft van die uitgaven komt voor rekening van maar drie landen: Egypte, Libië en Zuid-Afrika. Bovendien: in de industrielanden zijn 10 van elke 1000 inwoners in militaire dienst. In Afrika zijn dat er nog geen 4!

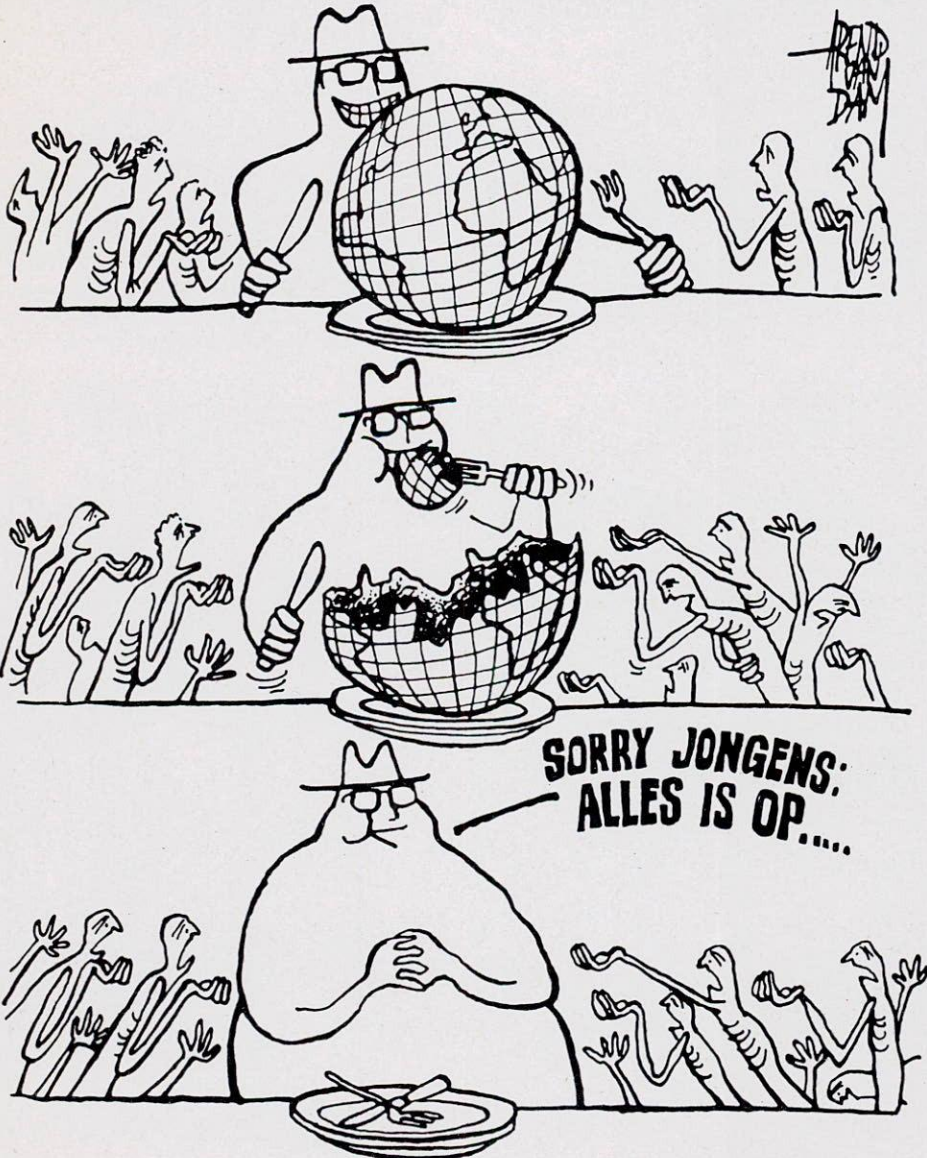
Ook het verwijt dat Afrika slechte ontwikkelingsplanning heeft is onredelijk: als in Nederland de prijs van het aardgas daalt, wil de regering meteen bezuinigen, want 'dat was niet voorzien'. Nu is Nederland voor zijn inkomsten niet afhankelijk van aardgas alleen. Maar Afrikaanse landen zijn wel vaak afhankelijk van de inkomsten van één grondstof. Maar de prijs daarvan bepalen zij niet zelf. En dus zijn de inkomsten onzeker en daarom is planning ook zo moeilijk.

Bevrijding

Een dan hebben we het nog niet eens gehad over de schulden die Afrika heeft opgelopen. Er wordt jaarlijks meer geld uit Afrika gehaald door de banken, door de handel, door de multinationals e.d. dan dat er naar Afrika toegebracht kan worden door liefdadigheid en ontwikkelingswerk. Die hulp moet zeker blijven doorgaan, want elke Afrikaan die geholpen kan worden, is er één, maar wil de honger werkelijk verdreven worden uit Afrika, dan zal er meer recht moeten worden gedaan aan de eis dat Afrika een betere, rechtvaardiger positie krijgt in de wereldeconomie. Want die lijkt anno 1986 nog steeds meer op een middeleeuwse roofriddersmaatschappij, met het recht van de sterkste, dan op een samenleving gebaseerd op recht.

Daarom is Afrika nog steeds het meest geholpen met de verwezenlijking van het mooiste woord dat er bestaat: 'bevrijding'.

Karel Roskam

Celluloid en rock and roll: popmuziek en film

'Absolute Beginners' en 'Pretty in Pink'

In de afgelopen maanden kwamen in Nederland een tweetal opmerkelijke films in circulatie. In de Engelse film 'Absolute beginners' en de Amerikaanse rolprent 'Pretty in Pink' draait het vooral om popmuziek en jonge mensen. In dit artikel worden beide films besproken en in een breder kader gezet.

Al vanaf de uitvinding van de geluidsfilm bestaat er een nauwe relatie tussen muziek en film. De eerste muziekfilm werd in 1927 uitgebracht en heette de 'Jazzsinger'. Daarin speelde een zwart geschminkte Al Jolson de hoofdrol. Tussen de 'Jazzsinger' en recentelijk uitgebrachte films als 'Absolute Beginners' en 'Pretty in Pink' ligt echter een wereld van verschil.

Een van de ontwikkelingen die een vergaande invloed heeft gehad op de naoorlogse cinema is de opkomst van de jongerencultuur en daaraan gekoppeld de rockmuziek.

In het midden van de jaren vijftig werd het duidelijk dat de jongeren onder invloed van de algehele groeiende welvaart meer geld en meer vrije tijd hadden dan hun soortgenoten van voor de oorlog. Een groot deel van de zakcenten van de jeugd in de jaren vijftig werd ingeleverd aan de kassa van de bioscoop. Meer en meer werden de tieners op hun wenken bediend met films die 'de tiener-problematiek' tot onderwerp hadden. Het tienergebeuren werd door de volwassenen in die tijd vooral als een probleem ervaren.

Nozems

Neem bijvoorbeeld een zekere meneer G. Mik die in zijn boekje 'over nozems' uit de serie 'het abc der opvoeding' het volgende schreef: „Zijn het onze nozems, zijn zij een deel van de normale samenleving waarmede de gemiddelde mens zich verbonden voelt, zijn zij in ons aller aandacht, belangstelling en genegenheid omsloten, of betreft het hier een groep, die er eigenlijk niet bijhoort, die ver van ons allen staat, waar wij als volwassenen mogelijk bevreesd, in elk geval bevreemd en dikwijls distantiërend tegenover staan.“ Bij de nozems ging het niet om een uitsluitend Nederlands verschijnsel. In andere landen heetten ze 'Halbstarke' (West-Duitsland), Blousons Noir (Frankrijk), Vitelloni (Italië), Teddyboys (Engeland) en 'Teenmobsters' en 'Hoods' (Verenigde Staten).

Mik schetst ook een fraai beeld van de bezigheden en het gedrag van de Nederlandse nozems in de jaren vijftig: „De nozem houdt van 'rock and roll', van jazz en van jukebox, maar niet elke nozem houdt hier alleen maar van. Sommigen geven duidelijk aan, dat ze alleen gesteld zijn op 'goede jazz' en de niet alledaagse klassieken. Wat hun

verdere belangstellingsfeer betreft, deze is vaak gericht op de bioscoop ('de laatste film, die je gezien moet hebben') en hun trefpunt is dikwijls de jissalon, waar men ijs, Coca-cola en zo mogelijk patat-frites consumeert.“

De films die je in die tijd 'gezien moest hebben', waren films uit Amerika als 'the Wild One' met Marlon Brando en 'Rebel without a cause' van James Dean.

Rockfilms

Gaandeweg met de ontwikkeling van de rock and roll, kwamen er meer tiener-muziekfilms in de bioscoop terecht. Films die zich in een grote belangstelling mochten verheugen. De bioscoop was de enige plek om de tienersterren echt aan het werk te zien, want zover er al televisie was, kwamen zelden rock and roll artiesten op het scherm.

Eddie O'Connel en Patsy Kensit als Colin en Crêpe Suzette in 'Absolute Beginners'

Een van de eerste rockfilms was 'Rock around the Clock' met o.a. Bill Haley and his Comets die in 1956 uitkwam. In 1957 volgde o.a. 'The Girl can't Help it' met rondborstige Jame Mansfield in de hoofdrol en met de titelsong gezongen door Little Richard.

In de decennia die zouden volgen kreeg ongeveer iedere nieuwe muzikale stroming haar vertaling in rockfilms. Elvis Presley maakte een hele reeks speelfilms en ook de Britse netter tiener en ideale schoonzoon Cliff Richard acteerde, onder meer in 'the Young Ones'.

Met de populariteit van de twist kwam een hele sloot twist-films tot stand met titels als 'Hey let's twist' en 'Twist around the clock'. De strandcultuur, aangewakkerd door het succes van platen als 'Surf city' van Jan & Dean en 'Surfin USA' van de Beach Boys, resulteerde in films als 'Surf Party', 'Beach Blanket Bingo' en zelfs 'The Ghost in the Invisible Bikini'.

In Engeland waren de Beatles intussen bezig met het maken van films als 'A Hard days Night' en 'Help' onder leiding van Richard Lester. Deze films onderscheidden zich van de meeste aan de lopende band gemaakte Amerikaanse produkten, door hun vaak bizarre humor en creativiteit, die achteraf gezien sterk doet denken aan datgene wat Monthy Phytton later op de televisie zou gaan doen.

Tegenkultuur

Met de opkomst van de psychedelische rock en de zogenaamde tegenkultuur verdwijnt de ouderwetse tienerfilm vrijwel geheel van het witte doek, om plaats te maken voor de concert-film of de semi-documentaire. Bekendste voorbeeld is uiteraard de drie uur durende film van het Woodstock-festival, die toen klaarblijkelijk massa's jongeren kon boeien. Begin jaren zeventig kwam 'the Concert for Bangladesh' uit, een

soort Live Aid 'avant la lettre'. Net als Woodstock werd deze film vergezeld van een drie-of-meer dubbelalbum. Maar ook de film 'Jesus Christ Superstar' vulde vele bioscoopdoeken en lokte toen veel mensen naar de bioscoop.

Het oude concept van de tiener-muziekfilm kwam in het midden van de jaren zeventig weer terug. Net als aan het eind van de vijftiger en het begin van de jaren zestig waren er weer films, waarin jonge mensen de hoofdrol speelden, waar popmuziek een belangrijke plaats in had en die enorm aansloegen bij een jong publiek. De muziek was disco en de sterren heetten John Travolta en Olivia Newton John. De films waarin zij optraden waren respectievelijk 'Saturday Night Fever' en 'Grease'. Andere films uit die tijd waren 'Thank God it's Friday' en 'Carwash'. In het voetspoor van het succes van deze films volgden een hele reeks niet noemenswaardige produkten.

Tachtiger jaren

In de jaren tachtig lijkt de popmuziek een definitief huwelijk te zijn aangegaan met de speelfilm. Films die niet op de eerste plaats over popmuziek gaan of betrekking hebben op jongeren worden stevast begeleid door pophits, die dan meestal enige tijd voor de première van de film op de markt worden gebracht. De plaat wordt dan meestal gepusht met een videoclip, waarin scènes uit de film zijn opgenomen.

Een van de meest duidelijke voorbeelden van dit verschijnsel is de recente nummer-één-hit van Billy Ocean 'When the going gets tough...'. In deze clip verschijnen de drie hoofdrolspelers uit de film zelf in het achtergrondkoortje in de clip. Bij de Rocky-films verzorgt de groep 'Survivor' stevast de titelsong. Toch lijken ook de tiener-muziekfilms weer in opkomst. Enkele succesvolle voorbeelden van de laatste jaren zijn 'the Blues Brothers', 'Flashdance', 'Purple Rain' en 'Back to the Future'. Een tienerfilm met een praatgroep-achtig karakter was 'The Breakfast Club' met de Simple Minds-hit 'Dont you' als bekendste nummer.

Onlangs gingen een tweetal films in première die ook onder de categorie tiener-muziekfilms gerangschikt kunnen worden: 'Absolute Beginners' en 'Pretty in Pink'.

'Absolute Beginners'

'Absolute Beginners' werd geregisseerd door de Engelsman Julian Temple. Temple onderscheidde zich een aantal jaren geleden met de speelfilm annex documentaire 'The Great Rock and Roll Swindle' over de Sex Pistols. Verder maakte hij onder meer andere videoclips voor David Bowie en de Rolling Stones.

De film is een interpretatie van de gelijknamige roman van de hand van de Engelsman Colin Macinnes die in 1959 verscheen. De roman is het verhaal van een fotograaf die leeft in de Londense

Andy (Molly Ringwold) en Ducky in 'Pretty in Pink'

wijk Soho en daar aan het eind van de jaren vijftig zijn laatste zomer als tiener meemaakt. De hoofdpersoon, die in de film Colin heet, wil het liefst jong blijven en heeft een hekel aan volwassenen. De sfeer in Soho die in 'Absolute Beginners' wordt geschetst lijkt sterk op de nozemwereld die Mik in het hierboven aangehaalde citaat beschrijft.

De film is opgebouwd rond Eddie O'Connel, die de rol van Colin voor zijn rekening neemt en rond Patsy Kensit, Colin's oogappel, die in de film Crêpe Suzette heet. Het eerste deel van de film voert de kijker in een kaleidoskopisch overzicht langs allerlei clubs, straten en bizarre personen. Als rode draad door het verhaal loopt de poging van Colin om Suzette over te halen om weer bij hem terug te komen en te breken met de mode-patser (en tevens huisjesmelker en projekt-ontwikkelaar) waarmee ze vanwege haar carrière als model getrouwd is. Tegen het decor van deze love story zien we hoe fascistoïde teddyboys, opgehitst door de eerder genoemde huisjesmelker, proberen de zwarten uit de wijk Napoli te verdrijven.

Verder is te zien hoe schijnbaar spontaan ontstane jongerencultuur door de commercie schaamteloos te gelde wordt gemaakt. Rock promotor Harry Charms bijvoorbeeld doet zijn uiterste best om het door hem gepushte tieneridool Baby Boom via glitter en glamour op te stuwen naar succes.

'Absolute Beginners' is geheel in de studio opgenomen en kan rustig worden beschouwd als een eigentijdse musical. De film kent een hels tempo en laat de kijker nauwelijks met rust, iets wat we doorgaans ook bij videoclips zien. De muziek in de film leunt sterk op de zogenaamde 'new jazz', die in Engeland in het afgelopen jaar uitermate populair werd. Uit die stroming treffen we onder andere muziek van Working Week en Sade in de film aan. Sade is ook lijfelijk aanwezig als zangeres in een club waar hoofdpersoon Colin op een gegeven moment verblijft. Verder veel (andere) zwarte muziek in de film,

van onder andere Smiley Culture en Laurel Atkin. Overbekend is uiteraard de titelsong, uitgevoerd door David Bowie die ook een rol in de film heeft.

'Absolute Beginners' is een film over het tienerdom in de vijftiger jaren, verteld door middel van de muziek en de beeldtaal van de tachtiger jaren. Hans Beerkamp noemde de film in de NRC de Amadeus van de popcultuur.

'Pretty in Pink'

De film 'Pretty in Pink', die afgelopen maand in première ging, bevat duidelijk een verhaal dat stamt uit de jaren tachtig. Het feit bijvoorbeeld dat hoofdrolspeelster Molly Ringwold, die in de film Andie Walsh heet, haar werkloze vader uit bed moet trekken omdat hij moet gaan solliciteren, zou menigeen tien jaar geleden voorkomen als de omgekeerde wereld. Pa, gespeeld door Harry Dean Stanton (bekend uit onder meer Paris Texas), is niet over de slag heen gekomen die hij moest incasseren toen ma hem en zijn dochter liet zitten. Hij is niet meer dan een goedmoedige duts. Molly daarentegen is een energieke tiener die haar gebrek aan financiën creatief compenseert door haar eigen rose kleren te maken en in haar vrije tijd wat bij te verdienen in een platenzaak. Door haar uiterlijk en haar 'mindere' komaf wordt Molly door de rijkelui's kinderen op haar school geminacht, behalve door... Blane! Andersom ziet Blane Molly ook wel zitten, zodat de basis voor een problematische liefdesrelatie (Ben ik wel goed genoeg voor hem? / Is zij wel goed genoeg voor mij?) is gelegd. Daarbij komt nog dat Andie's jeugdvriend 'Duckie' al jaren verliefd is op Molly en het niet kan aksepteren dat zij met een rijke stinkerd verkering krijgt. 'Pretty in Pink' gaat met het bovenstaande gegeven subtiel om, zonder in mierzoete tienerromantiek te vervallen.

Ook in 'Pretty in Pink' speelt de muziek een belangrijke rol. De muziek in de film is afkomstig van een aantal bands in de VS, die wel worden aangeduid

Molly Ringwald als 'Andy' in 'Pretty in Pink'

met 'new music'. De soundtrack bevat geen sterren a la David Bowie, maar is daarom zeker niet van mindere kwaliteit.

Meest dominant aanwezig is de titel-song van de Amerikaanse band de Psychedelic Furs.

Naast de Psychedelic Furs treffen we muziek aan van onder meer OMD, Suzanne Vega, New Order, Echo and the Bunnymen, INXS en the Smiths. De soundtrack van deze film is uitgebracht op de A & M Records.

'Pretty in Pink' is de debuutfilm van de Amerikaan Howard Deutch, die eerder, net als Julian Temple, ervaring opdeed in het videoclip gebeuren. Hoofdrolspeelster Molly Ringwald was eerder te zien in onder andere 'The Breakfast club'. Zij is er samen met haar collega-acteur mede verantwoordelijk voor dat 'Pretty in Pink' een goede, onderhoudende en oprechte film is geworden, ook al is het verhaal gesitueerd in een typisch Amerikaanse highschool-setting en vereist het daarom enig voorstellingsvermogen van de niet-Amerikaanse kijker.

Wat de film 'Pretty in Pink', met name zo onderhoudend maakt is de 'coolness' die veel van de karakters in de film uitstralen, de 'easygoing' atmosfeer, iets waar Amerikaanse films een patent op lijken te hebben. Het is in feite de 'coolness' die figuren als James Dean en Marlon Brando in hun films uit de jaren vijftig meedroegen. Hiermee zijn we weer terug bij de roots van de tienerfilms.

In 'Pretty in Pink' zit op zijn minst een scene die nu al tot een van de klassieke scenes uit de filmhistorie uitgeroepen moet worden, namelijk het aansteken van een sigaret door de portier van de plaatselijke club. Die is onbeschrijfelijk... cool!

Paul Rutten

Van Multatuli tot Stoker

Boeiende studie over de Nederlandse columnschrijverij

Zou er een land zijn dat zoveel columnisten telt als Nederland? En volgens Karel van het Reve zijn de Nederlandse stukjesschrijvers zelfs de beste ter wereld. Karel van het Reve zelf behoort in zekere zin ook tot wat de literatuurcriticus, K. L. Poll met enige minachting 'bijvoegselfilosofen' noemt. Een niet eens zo slechte typering voor sommige gevallen, want bijvoorbeeld columnist Henk Hofland vindt van een column dat de lezer er iets van moet kunnen opsteken en zich er niet bij mag vervelen.

De meest geruchtmakende en veelzijdigste columnist van dit moment is Hugo Brandt Corstius, schrijvend onder pseudoniemen als Piet Grijs, Battus en Stoker. Hij zei over de columnist: „Iemand die op elk moment in staat is zijn opinie te geven over elk onderwerp, liefst een onverwachte opinie, en altijd in een onverwachte vorm. Een columnist is iemand die het door steeds over iets anders te hebben uitsluitend over zichzelf heeft.”

'Uitsluitend over zichzelf...'

Daarmee laat de columnist de journalistiek achter zich en nadert de literatuur. De column staat tussen journalistiek en literatuur. Brandt Corstius had het dan ook over Multatuli, zijn grote voorbeeld en de vader en moeder van de Nederlandse columnisten.

Vast staat dat de column een stukje is in de krant, van de overige stukjes onderscheiden door zwarte kaderstrepen, en dat de columnist de grootst mogelijke vrijheid heeft om te schrijven wat hij wil en hoe hij het wil, mits het maar op de een of andere wijze boeit.

En verder staat er niks vast. Want wat hebben columnisten als Kronkel (Carmiggelt), Jan Blokker, Tamar (Renate Rubinstein), Gerrit Krol, Heldring, S. Montag (Henk Hofland), Remco Campert, Nico Scheepmaker, Kees van Kooten, Wim de Bie, Leo Derksen, Jan Mulder, Piet Vroon, Gerrit Komrij, A. J. Klei om maar enkele van de vele te noemen meer met elkaar gemeen dan dat ze stukjes schrijven die columns heten?

Zoveel columnisten zoveel soorten columns, maar de meest spraakmakende soort is de satirische, polemische column. Over dit genre is vorige maand een boek verschenen, De column als

Ad Gijselhart

De Column als vrijplaats

De politieke column in Nederland;

strijdmiddel tegen de overheid met: Multatuli, Barbarossa, Jacques Gans, Jan Blokker en Hugo Brandt Corstius

vrijplaats, uitgegeven door A. W. Sijthoff Amsterdam. Het is een studie waarmee Ad Gijselhart aan de Universiteit van Amsterdam zijn doctoraal Nederlands en Perswetenschap behaalde; in Nederland de eerste studie naar het verschijnsel column.

Rotte eieren

Het is een heel aardig boek, al was het alleen al om de overtuigende wijze waarop Gijselhart de polemische columnist plaatst in de geschiedenis van „de onafzienbare rij van spot- en twist-zieke klagers en kankeraars, ontredder-de en bevlogen idealisten, felle satirici en polemisten, die allen in hun tijd op eigengereide wijze strijdschriften leverden die vervolgens als rotte eieren tegen kerk-, hof- en stadsmuren, geslingerd werden”.

De voorouders van de Multatuli's, Stokers, Komrij's en Blokkers konden in de zeventiende en achttiende eeuw niet of nauwelijks in de krant terecht. De kranten van toen zaten met handen en voeten gebonden aan de overheid.

Typerend voor de afhankelijkheid is wat een zekere Knoop in zijn boekje 'Kort onderwijs, hoedanig men de Couranten lezen en gebruiken kan' voor de Leeuwarder Courant schreef: „Men

moet niet al te begeerig of nieuwsgierig wezen naar Staats-, Regerings-, en andere Geheime Zaken, om alles daar van op nauwkeurigste wijze te willen weten: Tevergeefs zoude men die ook in de Couranten zoeken; vermits een Courantschrijver ook wel weet, dat het aan niemand geoorloofd is om zig met diergelijke Geheime Staats-zaken te bemoeien. De Regeering komt de Hoge Regenten en Overheden toe, en andere particuliere Ingezetenen behoren in gerustheid daar onder te schuilen."

Libellen

Overal in Europa stonden de kranten onder strenge controle van de overheid. En dus moesten de vrijdenkende geesten van de Verlichting een eigen medium zoeken voor hun kritiek: de illegale clandestiene pers van de libelle (schot-schrift) en het pamflet. In Frankrijk deden dat Voltaire en Diderot onder anderen, in Engeland Jonathan Swift (van Gullivers Reizen) en Daniel Defoe (van Robinson Crusoe). En de Republiek der Verenigde Nederlanden? „Geen land heeft naar evenredigheid zulk een zwerm libellen voortgebracht als Holland", schreef de historicus R. Fruin. De Republiek had vanaf de zeventiende eeuw een faam als land van de persvrijheid, waar ook buitenlanders dankbaar gebruik van maakten voor het laten drukken van geschriften die vervolgens in eigen land hun 'ondermijnende' werk moesten doen.

De Republiek probeerde ook overigens wel via plakaten al te beledigende schot-schriften bij voorbaat te verbieden en zonodig via processen te bestrijden. Vooral in de controverse tussen patriotten en prinsgezinden aan de vooravond van de Franse Revolutie zijn er enkele gerucht makende zaken geweest.

Feuilletons

In de negentiende eeuw verwerfde de column een plaats in de krant, de zogenaamde feuilletons: op een zeer beperkte ruimte zoveel mogelijk humor en scherpzinnigheid over letterlijk van alles en nog wat. Heinrich Heine was een grote feuilletonist. En in Nederland was Multatuli van hetzelfde kaliber. Met het optreden van de feuilletonisten in de krant deed ook de literatuur zijn intrede temidden van de journalistiek.

Na de afschaffing van de Zegelwet in 1869, waarmee een einde kwam aan het overheidsmonopolie, begon in Nederland de dagbladpers zich stormachtig te ontwikkelen. Elke zuil kreeg zijn eigen krant. En polemieken werden met graagte gevoerd om zich af te zetten tegen de confessionele, socialistische of liberale richting: Abraham Kuyper in de anti-revolutionaire De Standaard, Domela Nieuwenhuis in het revolutionaire Recht voor Allen. Maar de meest controversiële columnisten schreven in de zuilloze De Telegraaf van die dagen: Samuel Falkland (Herman Heyermans), de zeer anti-Duitse Barbarossa (J. D.

Schröder), de anarchist Alexander Cohen en later Jacques Gans.

Verrotting in de Staat

Gijselhart wijdt in zijn boek aparte hoofdstukken aan Multatuli, Barbarossa, Jacques Gans, Jan Blokker en Hugo Brandt Corstius.

Het grote thema van Multatuli is de verrotting in de Staat. Het is alsof je Stoker leest. „Leugen is de naam der verrotting waaraan ons land lijdt. Van onder tot boven heerst leugen. Leugens leert men den kinderen op de school, op catechisatiën, in de huiskamer. Leugens bepraten de kamerleden. Leugens geven de ministers. Leugens rapporteren de ambtenaren. Leugens in pleitzaal, op den kansel, in de dagbladen, in 'bemoedigings'-brochures, leugens overal! En het verleugend volk slikt die. Het is gebiologeerd tot slecht lezen, tot niet-oordelen, tot niet-begrijpen en tot berusten."

Vergelijk dit eens met de voorlopig laatste column die Stoker voor de Volkskrant schreef op woensdag 21 mei, de dag van de verkiezingen, onder het kopje Adieu:

„Vandaag moet een van de twee dingen gebeuren. Of het kabinet-Zwendelaar-Leugenaar krijgt een verdiende trap van de kiezers. Of dat kabinet krijgt de vergunning om door te gaan met zwendelen en liegen.

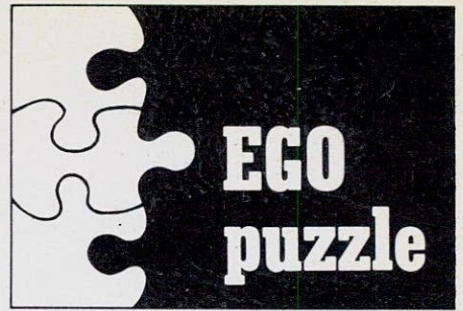
Als Lubbers en Aardenne verliezen beschouw ik mijn werk op deze plek als volbracht. Het volgende kabinet zal ook wel krabbelaars, scharrelaars, labbekakken, en lampekappen bevatten, maar het kunnen er onmogelijk zo veel zijn als in dit kabinet, dat op het aanbod van de vakbonden om premies in te leveren teneinde de uitkeringen te sparen 'nee' zei. Tegen een volgend kabinet moet een ander maar stoken. Ik hou er dan tevreden mee op.

Als de heren winnen, beschouw ik mijn baan op deze plaats als hopeloos. Ik hou er dan ontevreden mee op. Ruding heeft tegenstanders van zijn misdadige politiek aangeraden om te emigreren. Waarheen? Zuid-Sri-Lanka? Aruba? Oekraïne? Libië? Het zal wel innerlijke emigratie worden: mooie dingen lezen en schrijven, en u kunt allemaal doodvallen. Preciezer: u zult allemaal doodvallen.

Mij is veel te verwijten, vooral dat ik te goeiig ben geweest. Maar ik heb u altijd als redelijke, volwassen burgers toegeproken. Daar hou ik dus nu mee op. Tevreden of ontevreden, dat maakt u uit."

Dat hij gauw weer terug moge komen.

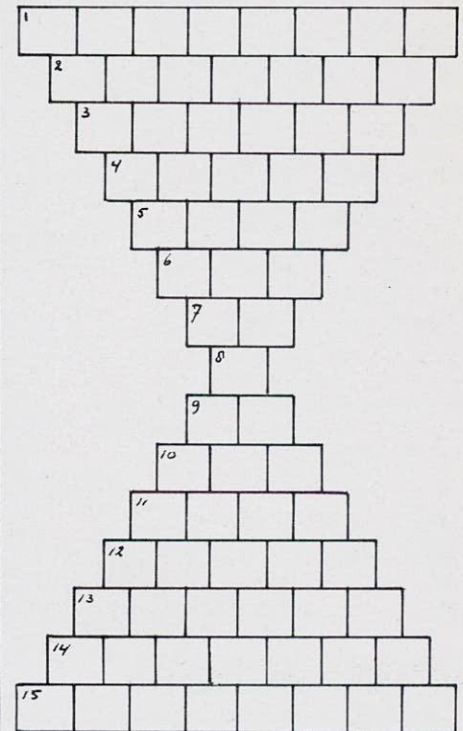
Sietse van der Hoek

Zandloper

De oplossing van de puzzle in het juni-nummer - 4 horizontaal en vertikaal gelijke woorden - luidt: washand, scheren, aardbei, dancing.

Hieronder weer eens een ander soort puzzle, te weten een zandloper, waarvan elke woord bestaat uit dezelfde letters als het voorgaande woord, eerst minus één en later plus één. De omschrijvingen luiden als volgt: 1. beneden, 2. plaats in Noord-Holland, 3. thuis voelen, 4. zand, 5. advies, 6. wiel, 7. zonnegod, 8. medeklinker, 9. noot, 10. roem, 11. maal, 12. wenden, 13. lichaamsbedekkers, 14. vervelend doen, 15. minder grote.

'Geniale onzin'

Humor is iets heel persoonlijks. Wat de één heel grappig vindt ervaart een ander als flauw. Voor de Belg Luk Zeebroeck, die onder het pseudoniem Kama-gurka tekent, gaat dit zeker ook op. Naast mateloze bewonderaars zijn er ook velen die geen goed woord voor zijn werk over hebben.

Voor liefhebbers van 'geniale onzin' is het verschijnen van een

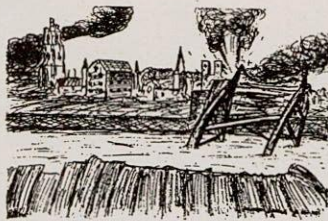
JE HEBT VAN DIE MENSEN
DIE OM HET EVEN WAAR
IN HUN NEUS PEÛTEREN...

nieuw album van deze Kama-gurka iets om naar uit te kijken. Onlangs verscheen zijn nieuwste (elfdel) album 'Bert Intiem' waarover zijn supporters zeker niet teleurgesteld zullen zijn. Wederom een aaneenschakeling van (bizarre)invalen in stripjes van veelal drie of zes tekeningen. De tekeningen lijken er niet zo veel toe te doen, want in de tekst maakt Kama-gurka zijn grappen. Toch horen de tekeningen er wel degelijk bij, want ze geven juist de situatie aan waarbinnen de grappen worden gemaakt. De tekeningen onderstrepen (heel vaak tenminste) het absurde en groteske karakter in het werk van deze, uit duizenden te herkennen Kama-gurka. Typisch een boek voor mensen die van zwartgallige humor houden. 'Bert Intiem' door Kamagurka verscheen bij uitgeverij De Harmonie te Amsterdam. Prijs f 12,90.

Rijnbruggen

Begin dit jaar verscheen een herdruk van 'De race naar de Rijnbruggen. 1940-1944-1945' van de bekende Britse auteur Alexander McKee (deels berustend op eigen ervaringen). Het boek bestaat uit drie delen. Het eerste begint met de Duitse inval in Nederland, waarbij opvalt dat de auteur nu niet bepaald onder de indruk is van de Nederlandse tegenstand. Beslist geen volledig verslag van de Nederlandse krijgsverrichtingen van mei 1940 (de gevechten op en rond de Grebbeberg worden zelfs niet genoemd). In het tweede deel komt uitgebreid de operatie

Market-Garden (slag om Arnhem) aan bod. In dit gedeelte spaart McKee de Engelsen niet, met uitzondering van het bataljon dat bij de brug vocht. Zeer verhelderend is de wijze waarop hij duidelijk weet te maken, dat het Engelse leger met name in aanvallend opzicht ernstig tekort schoot. In het laatste deel wordt de oversteek van de Rijn gemaakt en Arnhem veroverd op de Duitsers.

'Race naar de Rijnbruggen' is zeker geen slecht boek te noemen. Het leest uitermate vlot weg. Volledigheid is McKee in dit boek hier en daar vreemd, terwijl zijn subjectieve lezing van diverse gebeurtenissen ook niet steeds even gelukkig is. 'De race naar de Rijnbruggen. 1940-1944-1945' door Alexander McKee werd uitgegeven bij Hollandia te Baarn. Prijs f 24,90.

Janboel

Vlak voor de verkiezingen van 21 mei jl. verscheen het getekende verhaal 'De Janboel' van de politieke tekenaar Peter van Straaten (o.a. Vrij Nederland). Het verhaal loopt langs de hoogtepunten uit de regeerperiode van het kabinet Lubbers. De ondertitel 'een gezellige gangster-geschiedenis' doet al vermoeden uit welke hoek de wind waait. Dat klopt ook, want in 'De Janboel' veel aandacht voor diefstal, roof en zakkenvullerij, met in de hoofdrollen Lubbers,

Van Aardenne, Ruding en de 'onbenullige' Nijpels aan de ene en Den Uyl aan de (goede) andere kant. Als de hoofdkommissaris tracht de laatste de misdadigersbende op te rollen. Wellicht is de rolverdeling voor velen wat al te zwart/wit. Maar Peter van Straaten heeft zich de afgelopen jaren teveel geërgerd aan het kabinet Lubbers om nog te kunnen nuanceren: „Niet alleen om wat ze gedaan hebben, maar ook omdat ze een sfeer hebben laten ontstaan van sjoemelen en niemand die er op let“.

Ook al tekende Van Straaten dit boekje ter ondersteuning van de in mei gehouden Tweede Kamer-verkiezingen, het zal de liefhebbers van politiek tekenwerk er niet minder plezier door bezorgen.

Indie

'De Janboel' door Peter van Straaten is een uitgave van Van Gennep te Amsterdam. Prijs f 17,50.

„Ze weten niets, die ooms en tantes, vrienden en bekenden. Ze denken dat we hier liggen te zonnebaden, terwijl de zenuwen ons opvreten.“ Dit schrijft dpl. sgt. gewondenverzorger Ant. P. de Graaff in zijn dagboek, dat hij bijhield tijdens zijn verblijf in Indië (1949-1950). De tekst van 'De heren worden bedankt' volgt nauwkeurig dit dagboek van een oorlog tegen met name de eigen zenuwen.

De Graaff komt met de laatste lichte in Indië aan (april 1949, twee maanden na de politieke acties). Wie thuis in Holland veronderstelt dat het betrekkelijk veilig is voor de Nederlandse militairen in die periode vergist zich. Het citaat van De Graaff aan het begin van dit stukje is bepaald niet overdreven. Uit het ten geleide van J. A. A. van Doorn ('Ontsporing van geweld') wordt dat duidelijk. In de gehele periode kwamen ruim 2500 Nederlandse militairen om het leven; tijdens de beide politieke acties 280. In de periode tot de eerste actie sneuvelden er maandelijks gemiddeld 23 militairen; in de periode tussen de acties per maand gemiddeld 35. In de zeven maanden na de tweede actie lag het verliescijfer op 166 man per maand. En net midden in deze periode begint Ant. P. de Graaff zijn Indië-tijd, de moeilijkste situatie die de Nederlanders in die jaren onder ogen moeten zien. In dit bijzondere boek geen opsmuk en heroiek, maar een feilloze registratie van het gevaar, het riskeren van

je leven, het wachten op niets, de afstand tussen officieren en soldaten, de verveling en vooral, steeds weer, de spanning. Een verslag uit de eerste hand dat ik een ieder kan aanbevelen. 'De heren worden bedankt' door Ant. P. de Graaff werd uitgegeven bij Wever te Franeker. Prijs f 19,95.

Memoires

Minister van Aardenne is de onvrijwillige hoofdrolspeler in de eveneens vlak voor de verkiezingen verschenen bundel 'Mijn memoires', een ruim 140 pagina's dikke bundel met een selectie uit de politieke tekeningen die Opland de afgelopen vijf jaar voor de Volkskrant en de Groene maakte. Een mooie periode, vindt Opland: „Alles zit er in“. Het korten op de uitkeringen, de toenemende werkloosheid, het RSV-drama, de zaak rond de kolengravers, de kruisraketten natuurlijk en uiteraard de BMD (de brede maatschappelijke discussie) waar Van Aardenne, in die memoires, letterlijk en figuurlijk zijn gat mee afveegt. Ook opgenomen in dit album de historische prent waarin Opland een VVD/CDA-wals, bestuurd door Lubbers, Van Aardenne en Nijpels, over de kiezer van 1986 laat rijden met op de rol: 'kernenergie en kruisraketten'.

De tekeningen van Opland doen veelal in één oogopslag, de afgelopen jaren weer herleven. 'Mijn memoires' door Gijs van Aardenne' opgetekend door Opland verscheen bij uitgeverij De Harmonie te Amsterdam. Prijs f 24,90.

Alcohol

In 'Verloren jaren' het relaas van een vrouw die begon met drinken toen ze 14 was, alcoholiste werd op haar 16e en het drinken, twaalf jaar later, toen haar leven bijna verwoest was, wist op te geven. Schrijfster van dit boek is Megan Moran (pseudoniem). Megan is de dochter van een vader die ook alcoholist was. De aftakeling die alcohol kan veroorzaken had ze van dichtbij aanschouwd. Desondanks herkende ze haar eigen drinkproblemen aanvankelijk niet. Door haar maatschappelijke positie (redaktrice van een belangrijke uitgeverij) wist ze lange tijd haar verslaving te verbergen, ondanks het feit dat ze elke avond dronk en zich bijna dagelijks doodongelukkig voelde: „Ik ben verdwaald, hopeloos ver-

dwaald. Ik wil niet dood, toch kan ik het leven wat ik leid, niet verdragen". Ze trekt zich steeds meer terug, schuwt contact en doet er alles aan om te voorkomen dat iemand haar drankproblemen zal ontdekken.

Wanneer haar positie op het spel komt te staan heeft ze het geluk iemand te ontmoeten (een priester, zelf ook alcoholist) die haar probleem herkent en haar in contact brengt met de Anonieme Alcoholisten.

Een indrukwekkend verhaal over een verslavingsproces. 'Verloren jaren. De strijd tegen alcoholverslaving' door Megan Moran is een uitgave van Hollandia te Baarn. Prijs f 24,90.

'In Botswana went alles'

„Ik word uitgenodigd om Nederland waarwel te zeggen en ook gezellig bij hen op het erf te komen wonen. Ze zullen voor mij een speciale hut bouwen van echte stenen. Het is zo knotsgezellig, dat het idee me nog aanspreekt ook." Zo luidt een passage in een nieuwe publikatie van HIVOS, waarin op indringende wijze verslag gedaan wordt van een ontmoeting tussen mensen. In 'In Botswana went alles' staan de ervaringen opgetekend van twee 'gewone' Nederlandse vrouwen die eind 1984 een bezoek brachten aan door HIVOS gesteunde projecten in Botswana. Zij deden dat in het kader van het Project Partner Plan (PPP) van HIVOS. Jaarlijks stelt HIVOS twee vertegenwoordigers van haar achterban in staat om zelf kennis te maken met mensen en hun organisaties in een ontwikkelingsland. An Jousstra en Kim Snoeijs bezochten de HIVOS-partnerorganisatie MDT in de stad Mahalapye. De ontwikkelingsorganisatie Mahalapye Development Trust organiseert projecten op gebieden als werkgelegenheid, onderwijs en gezondheidszorg. Dat wat

in botswana went alles

HIVOS

niels dijckstra

MDT wil is bedoeld voor de allerarmsten. Hoe hard dat nog steeds nodig is, blijkt uit dit boekje. An en Kim legden contact met de mensen achter de projecten van MDT. Zij zagen en deelden hun armoede, hun zorgen, hun leed en pogingen om daarin verandering te brengen. 'In Botswana went alles' doet daarvan op een zeer persoonlijke, heldere en directe manier verslag.

Voor wie de problemen en uitdagingen van ontwikkelingssamenwerking wil leren begrijpen en heel dicht bij huis wil laten komen, is dit boekje een aanrader. De auteur is Niels Dijkstra, die zijn verhaal baseerde op de dagboeken van An, Kim en Gera Breebaart die als begeleider

vanuit HIVOS de reis mee maakte.

Het met heel veel foto's geïllustreerde boekje kost slechts vijf gulden en is te bestellen door overmaking van f 7,80 (f 5,- + portokosten) op giro 716.000 van HIVOS, Den Haag o.v.v. 'In Botswana went alles'.

Mannelijkheid en militarisme

Al weer even geleden - in januari van dit jaar - kwam het twaalfde nummer uit van Manuscript, tijdschrift van mannen tegen het patriërchaat, met als thema 'Mannelijkheid en militarisme'. Dit dikke nummer (170 blz. en geïll.) bevat een zevental artikelen, voorafgegaan door een redactionele inleiding over mannen en oorlog, de mannenbeweging en het militarisme, onderwerpen waarvoor de laatste tijd in de publiciteit een hernieuwde interesse lijkt te bestaan, aldus Manuscript (o.a. protesten uit de mannenbeweging tegen de vertoning van Rambo-films van Sylvester Stallone). De eerste zes artikelen bevatten enerzijds verslagen van ervaringen van mannen met het militaire apparaat (o.m. van de voormalige totaalweigeraar Jan Autsema), anderzijds analyses van 'mannelijkheid en militarisme' vanuit verschillende theoretische standpunten. Zo doet bijv. Harrie Houtbeckers een onderzoek naar achtergronden van enkele romans van Louis Ferron met behulp van analyses van Klaus Theweleit (de auteur van 'Männerphantasien'; zie EGO van februari '86, blz. 23). De beide laatste auteurs zoeken immers in hun werk naar antwoorden op de vraag wat fascistische mannen eigenlijk wilden. De inleiding plaatst de zes artikelen merendeels in het kader van antwoorden, die ze m.o.m. zouden geven op vragen, die worden opgeroepen door een Nieuwe Re-

vu-artikel 'Waarom mannen van oorlog houden' van begin november '85 (nr. 46). Dit NR-verhaal ging vooral over het sterke heimwee bij Amerikaanse Vietnam-veteranen naar hun oorlogsbelevissen. Een item waar de Rambo-films handig op inspelen.

Het zevende artikel 'De relatie tot het moederlijke' van Eric Brusckhe staat - als reactie op een eerder artikel in Manuscript 10 - wat los van het themage-deelte, maar hangt er wel mee samen.

Vooral de meer theoretische bijdragen vergen nogal wat voorafgaande kennis van zaken van de lezer, waardoor dit Manuscriptnummer niet een makkelijk leesbaar boekwerkje is geworden. Maar voor geïnteresseerden is er veel boeiende stof in te vinden. 'Mannelijkheid en militarisme', Manuscript nr. 12 kost f 12,50 (in zo'n 35 boekhandels verkrijgbaar) of is te bestellen door overmaking van f 16,75 (incl. porto) op giro 455644 t.n.v. Chiel Lijdsman te Eindhoven.

Wim Heij
Frank Spoelstra

Rectificatie

In het juninummer is onder deze boekenrubriek helaas per abuis de derde naam weggevallen. De bespreking van het boek 'Fobieën en angsten' geschiedde n.l. door de heer drs. D. H. M. Kruse. Onze oprechte excuses voor deze omissie.

Redactie

Raadslieden - waar en wie

Bureau

Harderwijk
't Harde
Den Haag
Utrecht
Seedorf (BRD)
Nijmegen
Seedorf (BRD)
Assen
Steenwijk
Breda
Arnhem
Oirschot
Hesepe (BRD)
Schaarsbergen
Amersfoort
Blomberg (BRD)
Vught
Amsterdam

Hoofdraadsman
Stafradsmann
Coornherhuis

Naam

R. O. (Ronald) Battes
L. J. H. (Lex) Beekers
K. (Klazien) van Brandwijk-Wiltjer
M. (Metske) Dekkinga
J. (Jan) Duijnhouwer
J. J. H. (Hans) Floris
R. P. (Rob) Geene
W. H. (Wil) Gerards
W. H. (Wim) Heij
C. H. (Kees) v. d. Hilst
Vakature
S. P. J. (Stef) Kessels
F. G. (Frits) v. d. Kolk
B. J. T. (Ben) v. d. Linden
B. M. (Beernoud) Moojen
J. G. J. (Jan) Nauts
W. (Wim) Reinders
H. (Hans) Schonk

J. F. (Joos) Sinke
F. (Frank) Spoelstra
J. P. (Joost) de Vries
M. (Meijs) Hutten

Telefoon kantoor

03410-23911, tst. 2532
05255-2727, tst. 2087
070-166424/166425
030-910266, tst. 243
09-4942814011, tst. 348
080-228200, tst. 145
09-4942814011, tst. 243
05920-58499
05210-15422, tst. 2643
076-273341
085-457311, tst. 2123
040-352913
09-4954613071, tst. 334
085-457311, tst. 2774
033-638622, tst. 3290
09-4952357600, tst. 259
073-128777, tst. 2117
020-5551251

03404-14436
03404-14436
03404-14060
03404-14060

Telefoon huis

03417-56628
077-662133
03480-14787
033-803142
09-494284647
04132-66346
09-4942812470
05927-12812
05210-13657
013-676578
-
04760-74188
09-4925558140
04920-23312
035-234907
09-4952356621
073-136939
075-178421

03430-15597
033-18170
05788-4145
030-936960

SINDS HIJ WEET DAT HET
NET ZO GEVAARLIJK IS
ALS KERNAFVAL, WIL HIJ
GEEN GRIESMEELPAP MEER
!

